

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 07823

DER BLUTIKER GELEKHTER

Ernst Toller

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

דער בלוזטיקער געלעכטער

(הינקעמאן)

א טראגעדיע אין 3 אקטען און 7 סצענעס

פון ערנסט טאלער

מיט א פארוואַרט פון
פראַפעסאָר פ. קאָגאַן
(פון מאַסקווער אוניווערסיטעט)

אידיש פון
ליילי פּוּט

פריז 25 סענמ.

ארויסגעגעבען פון דער
„פרייהייט“, 47 קריסטי סט., ניו יארק

1924

Copyright 1924
by
Herman G. Kretchmer

רעכט צום אויפפירן צו קריגן בלויז ביי מאַריס שוואַרץ.
דירעקטאָר פֿון אידישען קונסט־מעאַסער.
27טע סט. און מעדיסאָן עוו.

ערנסט מאַלער — דער שאַפער פון דער סאַציאַלער דראַמע

פון פ. קאַגאַן.

(פּראָפּעסאָר פון מאַסקווער אוניווערזיטעט און באַריכטער
אייוראָפּעאישער ליטעראַטור־קריטיקער)

אַנשטאַט אַ פאַרוואָרט.

פאַר מיר ליגט ערנסט מאַלער'ס נייסטע דראַמע „הינסעמאַן“. איך האָב איר דורכגעלייענט מיט דעם גרעסטן אינטערעס. מאַלער איז אַ סאַציאַליסט. ער שטעלט שטענדיק אַרויס דעם פּראָלעטאַריאַט קעגן דער צעווילדעוועטער בורזשואַזער וועלט. זיין רעוואָלוציאַר־נערער טעאָטער שפּיגלט אָפּ די איצטיקע היסטאָרישע קאָטאָסטראָפּע און די ליידן פון דער איינצעלנער פּער־ווענליכקייט. אים איז פּרעמד דער אייזערנער ווילן, וועל־כער פירט אָן די באוועגונגען פון דער וועלט־רעוואָלוציע. אָבער ער איז פול מיט ביטערקייט און צאָרן און איז אומאיבערטרעפלאַך אין מאַלן די ליגנס, אויף וועלכע עס איז געבויט די בורזשואַזע געזעלשאַפט.

אין זיינע בילדער איז פאַראַן עפּעס אימאָ'דיקעס. זיי זיינען דורכגעדרונגען מיט אַ טיפּן סאַרקאָזם. דער טאַנץ אין דער צייט פון דער מנפה. דער טאַנץ פון ווילדע שיכור'ע, צום טויט־פאַראורטיילטע, וואָס ווייסן ניט וואָס מיט זיי טוט זאך. מאַלער ווייס אויף וואָס פאַר אַן אופן עס וועט פאַרקומען די באַפרייאַונג פון

דער מענשהייט, און ער ווייזט אָן די וועגן, וועלכע פירן דערצו. אין דערזעלבער צייט איז ער אָבער טרויעריק. ער ווייס ניט פון קיין רו און פון קיין האַרמאָניע פון די מענטשן, וואָס האָבן קלאָר אויסגעאַרבעט זייער לעבנס־וועג. ער קאָן זיך ניט צופרידנשמעלן מיט דעם, וואס דער ראָד פון דער געשיכטע האָט צעשטערט די פריידן און קליינטשינקע פארגעניגענס פון די אייני־צעלנע מענטשן.

טאָלער'ס טעאָטער איז דער טעאָטער פון משונה־דיקע ווידערשפרוכן, פון שרעקלאכע ליידן, דורך וועלכע דאָס פראָלעטאַריאַט קומט צו זיין ציל. מוט, דרויסט־קייט, אנטשלאַסנקייט און זעלבסט־באַוואוסטזיין זיינען אין זיינע פיעסן ניט פאַראַן. עס דוכט זיך, אז ער האָט ניט ליב דעם גרויסן קאַמף, אז ער ביינקט נאָך דער פרייער שאַפנדער פערזענליכקייט, וועלכע דדיינט אריין אין איהר תוך און קאָן זיך ניט צופרידענשמעלן מיט'ן געדאַנק, אז אונזערע איצטיקע מענטשן, וואָס טראָגן די לאסטן, וועלכע די געשיכטע האָט אויף זיי אַרויפגעלייגט, וועלן ניט קענען געניסען די פרוכטן פון פרייד און פריי־הייט אין דער נאָנטער צוקונפט.

אמת, אין זיינע „מאשינען־שטורמער“ און אין זיין „כאַסע־מענטש“ האָט טאָלער געשאפן קלאָרע און דייט־לאכע בילדער פון מענטשן מיט אַ פאַנאַטישן גלויבן. פון מענטשן מיט אַ שמאָלענעם ווילן. אָבער שטענדיק דוכט זיך אויס, אז ער וויל אויסשרייען: „ווי שרעק־לאך עס איז, אז אזוינע מענטשן מוזן ליידן און אונ־טערגיין! ווי פאַמעלאך עס דרייט זיך דער שטראָם פון ליגן און נידערטרעכטיקייט אין דעם אלגעמיינעם ים פון דער געשיכטע“.

ענדסט טאָלער'ס לעצטע דראמע „הינקעמאַן“ איז פון דראַמאַטישן שטאַנדפונקט מער פאַרענדיקט ווי

„די מאשינען אשטורמער“ און דער „מאסערמענטש“. די אפשייליכקייט פון דער בורזשואזער וועלט ווערן דאָ דערמאָנט אין דער פּאָרם פּון שאַטנס, וועלכע באַצייכענען פיגורן פון דער נאַכט כּיים שיין פּון אַ פּאַנטאַסטישן פייער; שאַטנס לעכערלאכע און שרעקלאכע, וואָס שפּרינגען און פּלאָנטערן זיך אין גיסן זיך צענויף אין די משונה'דיקסטע גרופּן, און פּאַרוואַנדלען זיך אין די אייבערנאַטירליכסטע בילדער, אָבער שפּיגלען דאָך אַמדייט־לאַכסטן אָפּ וואָס עס טוט זיך אַרום פייער.

טאַלער'ס הויפט העלד אין זיין נייעסטער דראַמע איז דער אַרבעטער הינקעמאַן, וועלכער איז אַ צוקרי־פּעלטער צוריקגעקומען פּון דער אימפּעריאַליסטישער מלחמה. זיין וואונד האָט אים געמאַכט אימפּאַטענט. אין אין דעם ליגט זיין טראַגעדיע. דער דאָזיקער ריז הינקעמאַן האָט אַ צאַרטע נשמה, ער איז פּון נאַטור אַ פּאַמיליענ־מאַן און האָט ליב זיין פּרוי. דאָס לעבן צוברעכט אים אָבער אַזוי, אַז דער טויט דוכט זיך, וואָלט געווען די גרעסטע דערלייזונג פאַר אים. מענטשן לעבן אָבער. לעבן און ליידן. און אין און אַרום די ליידן פּון הינקעמאַן מאַלט טאַלער די שוידערלאַכקייטן, די שרעקלאַכקייטן און די אפּשיילאַכקייטן פּון דער גאַנצער היינטיקער געזעלשאַפט. בילדער נאָך בילדער וואַרפט ער אויף איינע שרעקלאַכער פּון דער אַנדערער, און אַלץ אין אַ שטריך, אַלץ אין אַ פּאָר ווערטער.

טאַלער'ן קאָן מען אויפּפירן רעאַליסטיש. מען קאָן אים אָבער אויך אויפּפירן אין דעם נייעם סטיל — גראַטעסק, פּאַנטאַסטיש. דער רעזולטאַט וועט זיין דער־זעלבער. דאָס וואָס עס רופּט זיך אין אונזער היינטיקער דעמאָקראַטישער אייראָפּא מיט'ן וואָרט „ציוויליזאַציע“, וואָס ווערט אַזוי קונסטפול פּאַרטידיקט פּון די קינסט־לער און געלערטע — באַוואוסטזיניקע אָדער ניט־באַ־

וואוסמיניקע אגענטן פון דער בורזשואזיע — ווערט ביי אים ארויסגעשמעלט אין דער פאָרם פון די שוידערלאכ-סטע, משונה'דיקסטע דערשיינונגען. דאָרטן, וואו די זוירקלאכקייט גייט אַריבער אין אַ פאַרם, און וואו דאָס לעבן איז אַ משוגעים'הויז — דאָרטן איז פאר'ן דראַ מאַטורג גענוג איבערצוגעבן בלוז פאסטן. די פאסטן ריידן פאר זיך אַליין. און עס איז דעריבער קיין וואונדער ניט, וואָס די שוואַרצע כחות פון דער היינטיקער אייראָ-בעאישער געזעלשאפט האָבן אריינגעפאסט אין תפיסה דעם שרייבער, וועלכער ווייזט זייער גארפאַטשקעטע קולטור אין איר אמת'ער עקל'דיקער געשטאַלט.

די הויפט באוועגנדע ספרושיגע פון טאַלער'ס טעאטער איז די ליידנדע פערזענליכקייט. דערפאר הערט זיך שטענדיק פון דער נשמה פון דעם פארפאסער דער ניט שטיל-ווערנדיקער געשריי פון דער נאַטור און פון לעבן. די סאָציאַלע באדייטונג פון דעם טעאטער ווערט דערפון אָבער גיט פארמינדערט, נאָר פארקערט — פארגרעסערט. די מאָראַלע און פסיכאָלאָגישע פראָ-בלעמען ווערן בא אים אומבאמערקטערהייט פארוואנדלט אין סאָציאַלע פראָבלעמען. זיין סאָציאַליזם איז אָבער גיט קיין וועלט-אַנשוואונג, נאָר אַ וועלט-געפיל. ער קומט צום סאָציאַליזם גיט מיט'ן שכל, נאָר מיט די געפילן.

טאַלער איז שיין. ער איז אַ דראַמאטורג פון אונזערע טעג, מיט זייערע אויפברויזן, לעכערלאכקייטן, און מיט זייער גראָבער זאַכלאָכער שיינקייט. די „מאשי-גענשטורמער“, דער „מאַסנמענטש“ און „הינקעמאַן“ קור-מען פאָר אין אַ סביבה פון גרויסע סאָציאַלע איבערקעדע-נישן, און אויב מ'דארף מאַטעריאַל פאר די דרייטעסטע רעזישיכאָרסקע עקספערימענטן; אויב מען דארף אַ דראַמאטורג, וואָס זאָל גיט נאָר זיין אַ פארפאסער פון

א סצענצאדיע; אויב מען דארף א פארפאסער וואָס זאָל
געבן אַ ברייטן שוואונג צו דער פּאַנטאזיע און אַ פּרייע
האַנט צו די שטימונגען און שטרעבונגען פון די שוין
שפילער און רעזשיסאָרן, -- דאָן איז טאָלער דער פּאַר
סענדסטער דראמאטורג פאַר דעם.

טאָלער'ס פּיעסן האָבן ניט קיין פּלאַץ אויף דער
טראדיציאָנעלער בינע, וואו אַלץ גייט נאָך אַ שאַבלאָן,
וואו עס שפּילן, נאָך דער שארפּער כאַראַקטעריסטיק פון
אַ דייטשן קריטיקער, ב ל י נ ד ע פ א ר ש ט ו -
מ ע. זיין טעאטער פּאָדערט די פאַרניכטונג פון
אַלע ראַמן, פון אַלע גרעניצן, זיין טעאטער
פּאָדערט אַ פּולע באַלייכטונג אין צושויער-זאַל,
ווי אויף דער בינע; זיין טעאטער פּאָדערט טומל,
רייד, האַס און פאַראכטונג, פּרייד און אנטציוסונג צווישן
די צושויער און צווישן די אַקטיאָרן. אַלע באַטייליקן
זיך אין דער אַלגעמיינער האַנדלונג. טאָלער איז ניט
קיין וואַכעדיקער שרייבער, נאָר אַ יום-טוב'דיקער. זיינע
העלדן שטרעבן צו דאָס גרויסע און גאַנצע, און דעריבער
פּאָדערט זיך עפעס גרויסעס און גאַנצעס אין דער אויפ-
פירונג פון זיינער אַ פּיעסע.

„קראַסנאַיאַ גאַוו" גומ. 4-5. 1923.

פּערזאָנען:

פּעטער אימערגלייך	הינקעמאן.
זעכאלדוס זינגענאָט	גרעטע הינקעמאן, זיין פרוי
מיכל אונבאַשווערמ.	די אַלמע פרוי הינקעמאן.
פּרענצע, גרעמע'ס פרוינדן.	פּאול גראַסהאַן
באַלאַגאַנשטיק.	מאַסע קנאַטש

אַרבייטער און אַרבייטערקעס.

פּאַרשידענע מיפּן און מענשן פון דער דייטשער גאַס.

צייט: אַרום 1921.

אַרט: קלוינע פּאַבריק-שטאַט אין דייטשלאַנד.

מ א ט א : ווער ס'האט ניט קיין כוח צום חלום.
האט ניט קיין כוח צו לעבן.

ערשמער אָקט.

ע ר ש ט ע ס צ ע נ ע

בלויז אָנגעדוימט: אַ קיך אין אַן אַרבעטער וואוינונג, וואָס איז אין דערזעלבער צייט אויך דער וואוינונגס-צימער. גרעמע הינקעמאָן טוט עפעס ביים אויוון. הינקעמאָן קומט אַרײַן. ער זעצט זיך ביים טיש. זײַן רעכטע האַנט, וואָס ליגט אױפֿן טיש, האַלט עפעס אַ קלײַנעם געגנשטױב. ער נעמט ציט אַראָפּ די אויגען פֿון דער האַנט.

הינקעמאָן רעדט ניט גלאַט און ניט באַגױסערט. זײַן שפּראַך איז שמענדיג די זעלבע: אַ טעמפע, אַ שווערע, וואָס דריקט אויס די לאַסט, וואָס ליגט אויף זײַן נשמה.

ג ר ע ט ע ה י נ ק ע מ א ן : האָט די מאַמע דיר געגעבן די קױלן?

ה י נ ק ע מ א ן : שווייגט.

ג ר ע ט ע : אײַגען... איך פרעג דיך נאָר, אויב די מאַמע האָט דיר געגעבן די קױלן... ענטפּער... אַזוי ווי ד וואָלט נאָר אין שטוב ניט געווען! אײַגען, רײד דאָך... מען קען דאָך משונע ווערן! ניטאָ קײן שטיקל האַלץ! קײן ברעקל קױל!... אײַגען, וואָס ווילסטו? איך זאָל אײַגנהײצן דעם אויוון מיט אונזער בעט?

ה י נ ק ע מ א ן : אַ חײה'לע... אַזאַ שײַניגקע, קלײַנ־טשינקע חײה'לע... ווי זײַן הערצעלע קלאַפּט... מען שפּירט עס אין האַנט... און אַרום און אַרום נאַכט... שטענדיגע נאַכט...

ג ר ע ט ע : אײַגען, וואָס האַלטסטו אין האַנט?

ה י נ ק ע מ א ן : דו קענסט נאָך רואיק שטײַן ביים אויוון? ווי פּאַלן עס דיר ניט אַרום די טעפּ פֿון די הענט? פּילסטו ניט, ווי עס ציט זיך איבער דיר אַריבער אַ גרױסע פּינסטערניש? אַ חײה'לע, אַ באַשעפעניש פֿון

דער ערד, אזוי ווי דו, ווי איך... אקארשט נאך געווען
גליקליך, וואָס עס לעבט... טירילי, טירילי... דו הערסט
דאָס יעטווידן פרימאָרגן? טירילי, טירילי... דאָס איז די
פרייד פון ליכט... טירילי... און איצט! איצט! איך
קום צו און זע, ווי זי שטעכט דאָס די דאָזיקע קליינד
טשינקע היה'לע אויס די אויגען מיט אַ שפילקע... דו
פאַרשטייסט... מיט אַ שפילקע!... (קרעכצט אויף) אַי...
אַי... אַי...!

ג ר ע ט ע : ווער? ווער?

הינסעמאן: דיין מוטער. דיין לייבלעכע מו-
טער. אַ מאַמע! אַ מאַמע שטעכט אויס איר פויגעלע
די אויגן מיט אַן אָנגעברענטע שפילקע... פאַרוואָס?
ווייל עפעס אַ צייטונג האָט געשריבן, אז אַ פינק זינגט
בעסער, ווען ער איז בלינד... איך האָב איר צוריקגעשליד-
דערט די קוילן... און די צען מאַרק, וואָס זי האָט מיר
געגעבן אויך... איך האָב... גרעטע... דו פאַרשטייסט...
איך האָב דיין מוטער באַשטראָפּט... באַשטראָפּט, ווי
מען באַשטראָפּט אַ קינד, וואָס מוטשעט היה'לאַך... אָבער
דערנאָך האָב איך אויפגעהערט... אַ געדאַנק האָט מיך
געמאַטערט, שרעקליך איז געווען דער געדאַנק, שרעקליך!
וואָל אַ איך דאָס דען פריער אַליין ניט געטאָן? אזוי אַן
נאָכצוטראַכטן? וואָס האָט מיך פריער געקומערט דער
ווייטיק פון אַ היה'לע... אַ היה'לע... איז וואָס? מען גיט
עס אַ דריי דעם האַלז, מען שטעכט עס, מען שיסט עס, און
פאַרטיק. אויס. ווען איך בין געזונט געווען, איז מיר
דאָס אַלץ פאַרגעקומען אזוי פשוט, אזוי ווי אַנדערש האָט
נאָר ניט געקאָנט זיין. אָבער איצט... איצט, ווען איך
בין אַליין אַ קריפל, ווייס איך עס! עס איז דאָך שרעק-
ליך! עס איז דאָך מאָרד! ערגער פון מאָרד! מאַטערן
לעבעדיגערהייט!... אָבער פריער!... דער געזונטער
מענש איז דאָך אזוי ווי בלינד!...

ג ר ע ט ע : וואָס האָסטו אָפגעטאָן? אַלץ פאַר-
פאַן איצט!... ניטאָ מער קיין שום האַפנונג!...
הינסעמאן: אָבער באַטראַכט נאָר אַליין: אַ
מאַמע שטעכט אויס די אויגן אַ לעבעדיגן באַשעפעניש!
איך באַגרייף עס ניט! איך וועל עס קיינמאָל ניט
באַגריימן! איך באַגרייף עס ניט!...

ג ר ע ט ע : (גיט ארויס.)
ה י נ ק ע מ א ן : דו, מיין אָרים פויגעלע, דו... דו,
מיין קליינטשינקע בעבעלע... וואָס האָבן זיי איבער
אונז ביידען געטאָן, דיר און מיר... וואָס האָבן זיי פון
אונז געמאַכט!... מענטשן האָבן עס געטאָן. מענטשן. ווען
דו וואָלט געקאָנט ריידן, וואָלטו געזאָגט: שדים זיי-
נען וואָס, וואָס מען רופט אָן מענטשן!... גרעטע!...
גרעטע!... זי איז אַוועק... אונזער געזעלשאַפט, ודיעט
איר (זוכט אין צימער) צוזאַמען... מיר ביידע צוזאַמען...
אין איין קליעטקע... אין איין קליעטקע...? כדי איינער
זאָג דעם אַנדערן זיינע ווייטיקן דערציילן... ניין, ניין!
איך וויל ניט זיין גרויזאַם. איך וויל שפּילן די ראָל פון
שיקזאַל, אַ שיקזאַל, וואָס איז בעסער פון מיינעם... וואוּ
דיס, דו פאַרשטייסט, איך... איך האָב דיך דאָך ליב... ליב...
יאָ, ליב...

ה י נ ק ע מ א ן (לויפט אַרויס, קומט אין אַ פאַר טעקונדן
ווידער צוריק.)

ה י נ ק ע מ א ן : פאַטש-פאַטש! אַ רויט פֿלעקעלע
אויפֿן טויער... אַ פאַר פּעדערן... אַ פֿלי און אויס!...
איין געדאַנק און אַלץ וואַקלט זיך! וואַלטן זיי מיר פּריער
געוויזן איינעם אַזאַ, ווי איך. איך ווייס ניט, וואָס איך
וואַלט געטאָן. עס זיינען פאַראַן אַומשטענדען, ווען מען
ווייס ניט, וואָס מען וואַלט געטאָן, אַזוי ווייניג קען מען
זיך... אפּשר וואַלט איך געלאַכט, אפּשר וואַלט איך...
געלאַכט!... אַן זי? איר מוטער האָט אַ קליין פויגעלע
די אויגן אויסגעשטאַכן... ווייסטו וואָס זי וואַלט געטאָן?
(לאַבט אויף, ווי אין משוגעת. דאַן הויבט ער אָן שרױענדיג
צו זינגען „אַה-אַה...“)

(בעת הינקעמאָן זינגט קומט גרעטע צוריק אַרויף אין צי-
מער, קומט אים אָן אַ דערשראָקענע. ווי פון עקל אַרומגע-
כאַפט, פאַרשטאַפט זי זיך די אויערן מיט די הענט. דאַן הויבט
זי אָן פּלוצלונג אין דער הויך צו כליפּען.)

ג ר ע ט ע : אַי, גאַט אין הימל!... אי, דו ליבער
גאַט אין הימל!...

ה י נ ק ע מ א ן (דערזעט גרעטע'ן און שטעלט זיך אַנט-
קעגן איר אין אומעטיקן צאָרן): וואָס נאָך?... וואס וויינסטו
איצט, פרוי?... ענטפער! וואָס כליפּעסטו? זאָג!... דו

ווינסט אפשר, וואָס איך... ווייל איך האָב דיך... ווייל די מענטשן וואָלטן אויף מיר געטיילט מיט די פינגער, ווי אויף אַ קאָמעדיאַנט, ווען זיי וואָלטן געוואוסט, וואָס מיט מיר טוט זיך? ... ווייל דער שאָס פון אַ פארפלוקטער באַשעפעניש האָט מיך געמאַכט פאַר אַן עלנדן קריפל... האָט מיך געמאַכט צו שאַנד און שפּאַט... אפשר... ווייל דו טעמסט זיך מיט מיר? ... זאָג דעם אמת... דעם גאַנצן אמת מוז איך וויסן... (זיך בעטנדיק האַרציק) פארוואָס ווינסטו?

ג ר ע ט ע : איך... איך האָב דיך ליב...

ה י נ ק ע מ א ן : דו האָסט מיך ליב, אָבער... אָבער אין דיר באַוועגט זיך און ציטערט נאָר דער רחמנות־געפיל, ווען דו רירסט אָן מיין האַנט !

ג ר ע ט ע : איך האָב דיך ליב!...

ה י נ ק ע מ א ן : אַ הונט איז אַמאָל געווען ביי איר מיצן. אַ גאַנץ לעבן אָפּגעווען... ער האָט זיך מיט אים געשפּילט, ווען יענער איז נאָך נאָר אַ קינד געווען... אַ גוטער פּריינט... אַ געטרייער חבר... עס איז געווען אַ הונט, וואָס האָט ניט צוגעלאָזן, אַז אימיצער זאָל געקרוי־דעט ווערן... און אין איין שיינעם טאָג קריגט דער הונט אַ חולאַת. זיין פעל ווערט שטייף, זיינע אויגן אייטערן... מען קען אים מער ניט אַרומנעמען, מען קען אים מער ניט אָנרירן... מען וואָלט זיך געעקלט פון אים ווען... ווען, דו פאַרשטייסט... ווען מען וואָלט זיך ניט דערמאַנט... ווען עס וואָלט אין זכרון ניט געבליבן... דער הונט פון אַמאָל, וועלכער האָט אָנגעקוקט מיט אַזוינע ליבליכע, מיט אַזוינע מענטשלאַכע אויגן... נו, געדיינקט מען, אַז ער האָט אַמאָל אזוי פיל פאַרגעניגן פאַרשאפט, און מען קען ביי זיך ניט באַשליסן אים אַוועקצוגעבן צום שינדער... מען דולדעט אים אין שטוב... מען דולדעט אים ווען ער לייגט זיך אויפ'ן בעט... (אויפּשרויענדיג) גרעטע! דיינקסטו ניט, אַז איך בין אַזאַ הונט? ...

ג ר ע ט ע (פאַרשטאַפט זיך די אויערן מיט אירע הענט און שרייט אַוויס פאַרצווייפלט) : איך האָלט עס מער ניט אויס! איך וועל כאַפּן אַ שטריק! ... איך וועל אויפּדריי־ען די גאַז! ... איך קען עס מער ניט אויסהאַלטן! ...

ה י נ ק ע ט א ן (הילפלאו) : יא, גרעטעניו! וואס
וויססטו דען? איך טו דיר דאך גארנישט. איך בין דאך
א פארלארענער מענש. איך האב דאך א באהאלטענע
קראנהייט. איך בין דאך ניט מעהר, ווי א פאפירענער
מענטשעלע, וועלכן מען האט אזוי לאנג געצויגן ביים
שטריקל ביז ער איז קאליע געווארן... די פענסיע איז
פאר אונז צו ווייניג צום לעבן און צופיל צו שטארבן...
גרעטע, דו פארשטייסט, איך וואלט דאך איצט געקאנט
פארראטן מיינע אייגענע חברים. איך גלויב, אז איך
וואלט... איצט געקאנט... איך וואלט געקאנט ווערן א
סטרייקברעכער, ווען, ווען איך וואלט נאך געוואוסט...
ווען עס וואלט מיך ניט אזוי געשטיקט. ווען עס וואלט
מיך ניט... געשטיקט... געשטיקט און געווארגן... זעסט
אָט דאָ, דאָ ליגט מער, ווי אַ בינטל שפּילקעס און שטעכט
און שטעכט : „דו ביזט, ווי אַ קרעציגער הונט פאר דיין
ווייב...“ (שטיל, געהיימניספול) און גרעטע, זינט היינט...
זינט איך בין געווען ביי דיין מאמען, זינט איך האב איך
געזען מיט דער פויגעלע... זינט דער געדאנק, דער שרעק
ליכער געדאנק... זינט דאן, — נאָנט עס מיך, נאָנט עס
מיך, נאָנט עס מיך... איך הער שטימען... מאָדנע, שוין
דערליכע פנימ'ער גלאַצן מיך אָן... אויפ'ן קארק ביי
מיר זיצט אַ גראַמאָפאָן... ווי אַ שרעקליכע חיה און
גרילצט אַרײַן זײַן מוזיק מיר אין די אויערן : אייגען,
נאַריש ! אייגען משונה'דיג ! אייגען לעכערליך !... און
דערנאָך... מיט איין מאָל זע איך דיך... דו שטייסט אין
אַ שטוב, איינע אַלײַן דו שטייסט ביים פענסטער, בעת
איך גיי אין גאַס... הינטער'ן פאַרהאַנקע באַהאַלטסטו
זיך... און דיינע לונגען רוקן זיך אויס, און דיין בויך
קייקלט זיך פון געלעכטער... (אין אַ ווײַלע אַרום פשוט)
ניט אמת, גרעטעניו, דו קענסט ניט לאַכן פון מיר? דאָס
וואָלסטו מיר ניט געקאָנט טאָן?
ג ר ע ט ע : וואָס זאָל איך דיר זאָגן, אייגען? דו
וועסט מיר דאך סאָי ווי ניט גלויבן... דו וועסט מיר דאך
קײַן זאך ניט גלויבן...
ה י נ ק ע מ א ן : יאָ ! יאָ, איך גלויב עס, גרעטע!
נאַריש וואָלט איך געוואָלט ווערן פון פרייד ! נאַריש!
איך גלויב עס!... איך וועל קריגן אַרבעט און ווען איך

זאל זיך דארפן ברעכן און בויען ווי א חיה... וועל איך
קיינען ארבעט... פאר דיר וועל איך ארבעטן...

פאל גראַס האָן קומט אַרױן.

ה י נ ק ע מ א ן און ג ר ע ט ע : א גוטן אָוונט.
פ א ו ן ג ר א ם ה א ן : אַ לוסטיקע געזעלשאַפט!
קאָן איך זיך אפשר ביי אײך אויך אויסלערנען אביסעלע
לאַכן? איך זע, אז ביי אײך דאָ איז פּרײַלאַך...
ה י נ ק ע מ א ן : דו דארפסט זיך דאָך ניט לערנען,
פּאָל, דיר גייט עס דאָך גוט, פּאַרדינסט פּיין און וועסט
נאָך באַלד ווערן א ווערק־פּירער.
פ א ו ן ג ר א ם ה א ן : בלאָטע! און דערנאָך
וועט קומען די פּאַרקלענערונג פון דער פּאַבריק און דאָן
אין נאָם! ... דאָס אַרימע פּאַלק, זאָג איך אײך, ווערט
באַהאַנדעלט ערגער פון בהמות... בהמות ווערן ווייניגס
טענס געפּאַשעט, אויף דער לאַנקע געפּירט, און ערשט
דאָן ווען זיי זיינען רונד און פעט, ווערן זיי געקוילעט.
און מיר...

ג ר ע ט ע : איר זינדיקט קעגן גאָט, הער גראַס האָן!
פ א ו ן ג ר א ם ה א ן : ווי קאָן דאָס אַרימע פּאַלק
זינדיקן? ווען עס וואַלט אפילו געווען א יענע וועלט,
וואַלט דאָס פּאַלק געמוזט געווינען דעם אייביקן נן ערן...
שוין דערפאַר אַליין, וואָס עס האָט קיין צייט ניט צו זיין
דיקן, ווייל דאָס טוען דאָך די שופּטן און פּאַסקודניאַקעס...
און צווייטענס, ווייל עס דאַרף באַצאָלט ווערן, וואָס עס
גיט די פּייניקער זיינע די מעגליכקייט צו האָבן דעם גן
ערן דאָ, אויף דער וועלט... נאָר ערנסט גערעדט, גלויב
איך א בערהויפט גיט. איך בין אַן אַטעאיסט. איך
גלויב ניט מער אין גאָט. אין טאַקי, אין וועלכן גאָט
זאָל איך גלויבן? אין דעם אידישן גאָט? אין דעם
געצורגאָט אָדער נאָר אין דעם קריסטליכן גאָט? און אויב
אין דעם קריסטליכן, אין וועלכן? אין דעם דייטשן, אָדער
אין דעם פּראַנצויזישן גאָט?
ה י נ ק ע מ א ן : ווער ווייס, אפשר זיינען די אַלע
געטער געבליבן היינען אין די דראַטן אויף די שלאַכט־
פּעלרע. אפשר שלאָגן זיי זיך דאָרטן איינע מיט די
אַנדערע — די געטליכע שלאַכט־פּירערס?

ג ר ע ט ע : איך האָב מיין גאַנצן לעבן געגלויבט
אין גאָט'ס גערעכטיגקייט און דעם דאָזיגן גלויבן קאָן ביי
מיר קיינער ניט אוועקנעמען.

פ א ו ל ג ר אָ ס ה א ן : ווען גאָט וואָלט געווען אַ
גערעכטער, וואָלט ער דאָך געדאַרפט האַנדלען גערעכט,
פרוי הינקעמאָן, און ווי האַנדלט דער גערעכטער, ליבער,
גוטער גאָט ? האָ ? דאַרף איך עס אַיך דערציילן ?
מיט גאָט פאַר קעניג און פּאַטערלאַנד ! מיט גאָט פאַר
מענטשן-מאָרד ! מיט גאָט פאַר'ן — גאַלדענעם קאַלכ !
אַלץ האָט גאָט געוואָלט ! אַלץ האָט גאָט געטאָן ! מען
קען מיט זיכערקייט זאָגן, ווען נאָר די הערן-פירער און
רעגירער האַלטן ניט פאַר נויטיג און ניט פאַר נוצליך צו
זאָגן „איך“, זאָגן זיי „גאָט“ ! ווען זיי שעמען זיך צו
זאָגן „איך“ זאָגן זיי „גאָט“, דאָס קלינגט בעסער... און
דאָס פאַלק לאָזט זיך דורכדעם בעסער פירן... איך לאָז
דעם גלויבן איבער צו יענע, וואָס שלאָגן אַרויס פּראָפּיטן
פון דעם. מיר, מיר קעמפן ניט פאַר'ן הימל ! מיר קעמפן
פאַר דער ערד ! מיר קעמפן פאַר די מענטשן !

ה י נ ק ע מ א ן : קעמפן פאַר די מענטשן וואָלט נאָך
געווען נישקשה. מיר קעמפן אָבער נאָר פאַר דער מאַשין !
זי, די מאַשין, צעברעכט אונז די ביינער, איידער מיר
האָבן זיך נאָך אויפגעהויבן אין דער פרי. מיך שרעקט
יעדער נייער אַרבעטס-טאַג, און ווען איך הויב אין דער
פרי אָן צו אַרבעטן, קען איך זיך נאָר ניט פאַרשטעלן, אַז
איך וועל עס אויסהאַלטן אַ גאַנצן טאַג. און ווען איך
הער באַנאַכט, ווי די פאַבריק-גלאַק ניט אַ קלונג, לויף
איך אַרויס פון פאַבריק, אַזוי ווי איך וואָלט וועלן אַנט-
לויפן פון אַ קליפה !

פ א ו ל ג ר אָ ס ה א ן : מיך דריקט ניט די מאַשין.
איך בין דער בעל-הבית איבער דער מאַשין און ניט די
מאַשין איבער מיר ! ווען איך שטיי ביי דער מאַשין
כאַפט מיך אַרום אַ טייוואָלישע לוסט : דו מוזט איר
ווייזן, אַז זי איז ניט מער, ווי דיינע אַ שקלאַפּין ; אַז דו
ביזט דער בעל הבית איבער איר ; און איך הויב אָן טרייבן
די שרייענדיקע, רוישענדיקע, קוויטשענדיקע און קרעכ-
צענדיקע שקלאַפּין מיינע, ביז איר לעצטע קראַפט אָנ-
שטריינגונג, ביז זי שוויצט מיט בלוט, אַזוי צו זאָגן...

און איך לאך דעמאָלט און איך פריי זיך, ווי זי מאַטערט זיך אויס, און קוועלט זיך אָפּ, און ווערט אָפּגעניצט... אזא מין חי'ה'לע, — שריי איך צו איר — דו מוזט מיך פאָלגן! פאָלגן! געהאַרכן! איך פאַק אין איר אַרײַן די ווילדסטע שטיק האַלץ און צווינג איר, אז זי זאָל דאָס האַלץ אוממאַכן, ווי איך וויל, ווי איך הייס איר! איך גיב איר דעם באַפעל, ניט זי מיר! זיי אַ מאַן, אייגען, דאָן וועסטו זיין דער בעל הבית איבער אַלץ!

ה י נ ק ע מ א ן (שטיל): עס פאַסירן פאַלן אויף דער וועלט, וואו אַ מענטש קאָן גיכער ווערן אַ גאָט, איידער אַ מאַן!

ג ר ע ט ע : (קוקט אָן גראַסהאַנ'ען מאַדנע פרעמד און פאַרוואַנדערט) ווי ווילד איר קענט קוקן אויף דער וועלט, דער גראַסהאַן!

פ א ו ן ג ר אָ ס ה א ן : אַה-אַה!

ה י נ ק ע מ א ן : ער האָט זיך אויסגעלערנט צו קוקן ווילד, אָבער ניט ביי דער מאַשין.

ג ר ע ט ע : וואו דען?

ה י נ ק ע מ א ן : דו ווילסט וויסן וואו? ביי די פרויען.

פ א ו ן ג ר אָ ס ה א ן : וואָס האָט דען דער ברודער פּראָלעטאַריער אַנדערעס אין זיין לעבן? ווען ער קומט אויף דער וועלט, שילט זיך דער טאַטע, וואָס אַ נייער פרעסער איז צוגעקומען. הונגעריג גייט ער אין דער פרי אַוועק אין שול, און ווען ער לייגט זיך באַ נאַכט שלאָפן, טרעשטשעט דער הונגער אין זיינע געדעריים. און דערנאָך פאַלט ער אַרײַן אין שקלאַפּעריי. ער פאַרקויפט זיין אַרבעטס־קראַפּט, ווי מען פאַרקויפט אַ קוואַרט קעראַך סײַן. ער געהערט צו זיין אונטערנעמער, ווי דעם אונטער־נעמער'ס מאַשין, ווי זיין טיש, ווי זיין באַנק... ער ווערט, אזוי צו זאָגן, זיין האַמער, זיין הובעל, זיין ביגעל אייזן אָדער זיין פּערער האַלמער... יאָ, יאָ. אזוי איז דאָס... און דאָס אַלץ ניט אויף אייביק, נאָר אזוי לאַנג, ווי ער האָט קראַפּט, ווי ער האָט כח... נו, פּרעג איך אײך, וואָס בלייבט אונזער אייגעם איבער פאַר פאַרגעניגענס? די ליבע! דאָרטן קען אים קיינער ניט אַרײַנריידן, קיינער קען אים קיין דעה ניט זאָגן! די ליבע! וואו ער

איז פריי, וואו ער קען אי דעם אייגענטימער, אי דעם פאליציסט זאגן: אהער קענסטו ניט אריין! דאָ איז מיין פאָלאַץ! איינטריט פארבאָטן!...

ה י נ ק ע מ א ז : אפשר האָסטו רעכט...

פ א ו ל ג ר אָ ס ה א ז (לאָזט זיך ניט איבערשלאָגן): די ליבע! די רייכע האָבן אַ סך זאכן, מיט וועלכע זיי קענען זיך אַמוזירן. זיי פאָרן אויף דאָטשעס, זיי האָבן מוזיק און ביכער... אָבער אונזער איינער? מען לייענט אַמאָל אַ בוך, אָבער ניט יעדן טאָג. דערצו האָבן מיר נאָך אין שול צו ווייניק געלערנט. עס פעלט אונז צוגריימונג... און מוזיק! „לאָענגרין“ איז אפשר טאָקע גאַנץ שוין, אָבער ווען איך גיי אין אַן אָפּערעטע אָדער אין אַ וואַריעטע טעאַטער, ווען איך זע „די פּריליכע אלמנה“ אָדער דעם „וואַלצער חלום“, פאַרשטיי איך עס בעסער און אַמוזיר זיך דערביי בעסער. קענט איר דאָס (ער זינגט): „וויליא, אַ וויליא, דו וואַלד־מיידל מיינס.“ אָדער גאָר ווען איך וואַרף אַרײַן צען פעניג אין מוזיק אויטאָמאַט און עס הויבט אָן שפּילן אַ וואַלצער און איך מיט מיין מיידל, מיר לאָזן זיך אַוועק אין טאַנץ... דע־מאָלט ווייס איך, אַז איך לעב... פאַר אונז פּראָלעטאַריער איז די ליבע גאָר עפעס אַנדערש ווי פאַר די רייכע לײַט! זי איז פאַר אונז... אַזוי צו זאָגן... דער קערנדל פון לעבן. ווען דער דאָזיגער קערנדל הויבט אָן צו פּוילן, דאַן איז דאָס בעסטע... גלייך נעמען אַ שטריק!... איז דאָס ניט אַזוי, אייגען?

ה י נ ק ע מ א ז : מעגליך, אַז דו האָסט רעכט...

פ א ו ל ג ר אָ ס ה א ז : איר זענט אַ פאַרהײַ־ראַטע פּרוי, מאַדאַם הינקעמאַן, מען קען דעריבער ריידן מיט אַיך אָפּן: זאָגט אַלײַן, וואָס האָט אונזער איינער פון לעבן, אויב ער זאָל כאַטש יעדן טאָג איינמאָל ניט זיין בײַ זײַן מיידל?...

ה י נ ק ע מ א ז : (קוקט אויפּמערקזאַם און געשפּאַנט אויף גרעסע'ן.)

פ א ו ל ג ר אָ ס ה א ז : וואָס זאָגט איר, פּרוי הינקעמאַן?

ג ר ע ט ע : וואָס איך זאָג? (צײַטערנדיק) אַלע פּרויען זײַנען ניט גלייך.

הינקעמאן (אויפשפרינגענדיג): איך וועל ארויס-
גיין קריגן ארבעט! גרעמע! דו קענסט זיך אויף מיר
פארלאזן, איך וועל מוזן קריגן ארבעט! און איך וועל
דיר נאך בריינגען א שיינעם געשאנק אויף יום טוב!...
ווארט נאך, ווארט! וועסט שוין זען!...

פאול גראסהאן: וואו וועסטו איצט קריגן
ארבעט? וואוהין לויפסטו? ארויסגעווארפענע מי!

הינקעמאן: ווייס איך וואס! דו'סט שוין
זען! א גוטן אונט, פאול! צום ווידערזען, גרעמע!
(גיט, פול מיט האפנונג, אויף גיך ארויס פון צימער.)

א פאר מינוטן פאווע.

פאול גראסהאן: א מאן, ווי א ריז! עם
איז דאך אויף ציג'אמת'ן א שאך וואס אזוינער גייט ארום
אן ארבעט! און דאך איז ער שטענדיג פרייליך, שטענ-
דיג מיט א ווייץ... איר מוזט זיין אמת גליקליך, פרוי
הינקעמאן, ניט ריכטיג, הא?

גרעטע (קוקט אים אן פארשטוינערט): יא.
פאול גראסהאן: איך בין אייגענען שטענ-
דיק מקנה, שטענדיק, ווען איך זע איך ביידן אזוי צו-
זאמען.

גרעטע (לאזט אראפ דעם קאפ אויף אירע הענט און
וויינט זיך פאנאנדער).

פאול גראסהאן: וואס איז מיט אייך, פרוי
הינקעמאן? איך האב דאך קיין שלעכטס ניט געזאגט?
איר וויינט נאך? וואס איז מיט אייך? זאג איך אפשר
נאכלויפן אייגען און אים צוריקבריינגען? איך וועל
אים אפשר נאך כאפן...

גרעטע (פארצווייפלט שרייענדיג): עם שפאלט זיך
מיר דער קאפ!... איר וועט מיך נאך אריינטרייבן אין
דול הויז!... איך וועל זיך צעשרייען... צעשרייען...

פאול: (פארזארגט) וואס איז מיט אייך, פרוי
הינקעמאן? איר זענט קראנק? קען איך איך אפשר
העלפן? אדער... אפשר זענט איר נאך... אפשר האט איר
גוטע האפנונג? עם טרעפט, אז אין אזעלכע פאלן ווערן
מאנכע פרויען היסטעריש...

ג ר ע ט ע : אָד ! דו מיין ליבער גאָט ! אָד ! דו
מיין ליבער גאָט... אין אנדערע אומשטענדן... (א פאר-
קראַמפּטע אויפלאַכענדיק) אין אומשטענדן... אָה, ווי גליק
ליד וואָלט איך געווען, ווען איך וואָלט איצט געשטאַרבן...
ווען מען וואָלט מיך באַגראָבן...

פ א ו 5 : איז אייגען ניט גוט צו אייך ? שלאָגט
ער אייך ?

ג ר ע ט ע : גוט... גוט... צו גוט איז ער... הלואי וואָלט
ער ניט געווען אזוי גוט... הלואי וואָלט ער מיך גע-
שלאָגן... איך זאָג אייך... איך זאָג אייך... איך קען עס
אייך נאָר ניט זאָגן... איך בין דאָך ניט מער, ווי אַ
מענטש... ווי אַ יונגער מענטש... איך מיין אייגען... מיין
אייגען... איר פאַרשטייט... ער... ער איז ניט... ער איז
גאָרניט...

פ א ו 5 : איך גלויב, אַז איר זענט אויף צונ'אמת'ן
קראַנק, פרוי הינקעמאָן. אפשר האָט איר פיבער... איר
וואָלט זיך געדאַרפט אָפּמעסן אייער טעמפּעראַטור.

ג ר ע ט ע (ווי צושומעלט) : ניין... ניין... איר פאַר-
שטייט מיך ניט... מיין אייגען... מיין אייגען... זיי האָבן
אים דאָרטן, אויף דער מלחמה, אזוי צע'מויק'ט... אזוי
צעקריפּלט... פאַר אַן אמת'ן קאַליקע האָבן זיי אים גע-
מאַכט... איך שעם זיך אפילו וועגן דעם צו ריידן... איך
קען דאָס קיינעם ניט דערקלערן... איר זענט דער ערש-
טער מענטש, פאַר וועמען איך רייד אויס מיין האַרץ...
איך וויל, איר זאָלט מיך פאַרשטיין, הער גראָסהאַזן...
מיין מאַן איז מער נ י ט . . . (כאַפט זיך וואָס זי האָט
דאָ אַרויסגעזאָגט, און האַלט זיך, ווי דערשראָקן פון אירע אוי-
גענע רייד, צו דעם מויל).

פ א ו 5 (לאַזט אַרויס אַ קורצן, גראָבן געלעכטער, וועלכן
ער ברעכט אונטער אין מיטן).

ג ר ע ט ע : אָה, פאַטער אין הימעל ! וואָס האָב
איך דאָ איצט אָפּגעטאָן ? ! וואָס האָב איך אייך גע-
זאָגט ? !... ווי איר לאַכט מיך איצט אויס ! פוי ! פוי !
איך האָב אייך געהאַלטן פאַר אַ פריינט און איר... דאָס
האָב איך פון אייך ניט דערוואַרט... דאָס האָב איך ניט
געגלויבט אויף אייך !...

פ א ו 5 : (ערנסט) אנטשולדיגט מיר, פרוי הינקע
טאן. עם איז מיר נאָר... עם האָט זיך מיר נאָר ארויסגע-
ריסן פון האַלדז... ווען אַ מאַן הערט אזאָ זאָך, מוז ער,
ניט ווילנדיק, אַ לאַך טאָן... ער קאָן זיך ניט העלפן...
(פול צאָרן) אָבער אייגען... ער איז דאָך אַ פאַרדאַמטער
ענגאָאיסט! צו וואָס האַלט ער אײך? ... ער האָט אײך
ניט ליב... אַניט וואָלט ער אײך דאָך אוועקגעלאָזן...
(אָזוי ריידנדיק הויבט ער אָן גרעטע'ן צו גלעטן, און גרעטע
טוליעט זיך, באַוואוסטלאָז, צו צו אים.)

ג ר ע ט ע : מען קאָן אים אויך ניט פאַרריינקען.
עם איז אַ סך שווערער, ווי איר שטעלט זיך דאָס פאַר,
הער גראַסהאַן... מען ווייסט פשוט ניט וואָס צו טאָן...
אָט איז ליכטיג, און דאָן קומט מיט אַמאָל די פינסטערע
נאַכט... איך האָב מיטלייד מיט אים... וואָס פאַר אַ
נאָלדענער מאַן ער איז עם געווען פאַר דער מלחמה! ... אַ
בליהענד לעבן! ... און היינט... נאָר קרעכצן און אַכצן
און זיך גריבלען קאָן ער... ער קריגט זיך מיט נאָט און
קריגט זיך מיט די מענשן... און ווען ער קוקט מיך אָן,
דוכט זיך מיר, אַז ער וויל מיך דורכקוקן דורך און דורך.
אָזוי ווי איך וואָלט געווען אַ זאָך און ניט קיין מענטש...
און ופּטמאָל האָב איך מורא פאַר אים... דעמאָלט קען
איך אים ניט אויסשטיין... עם עקלט מיך פון אים...
(אויפצושערנד) עם עקלט מיך... נאָט אין הימל! טאַמער-
פאָטער! מיט וואָס וועט זיך דאָס אַלץ ענדיקן? ...

פ א ו 5 (אַלץ צערמליכער ווערנדיק) : וויינט זיך גוט
אויס, פרוי הינקעמאַן, וויינט נאָר... טרערן, וואָס מען
האַלט צוריק, זיינען ווי שטיינער, וואָס ליגן אויפ'ן
האַרצן... אָזוי האָט מיין פאַרשטאַרבענע מוטער שטענדיג
געזאָגט...

ג ר ע ט ע : אָבער איר... איר וועט אים ניט לאָזן
מערקן, הער גראַסהאַן? איך וואָלט זיך דעמאָלט בעסער
דאָס לעבן גענומען... איך וואָלט אין וואַסער אַריין...
פ א ו 5 : נאָרנישט וועל איך אים זאָגן, גרעטע.
קיין איין וואָרט ניט. קיין זילבע ניט. קענסט זיין נאָר
רואי... איך האָב שוין אַמאָל אָפּגעהוּט אַ מאַנאַט אין
טורמע, ווייל איך האָב פאַרשפּראַכן צו שווייגן, און קיין
וואָרט ניט אַריבערצובריינגען איבער מיינע ליפּן... מענסט

זיין גאנץ רואיק... דו ביזט דאך נאך אזא יונגע פרוי...
קוק מיך נאך אן... צו אלדי שווארץ יאָר... אויב דו וועסט
עס אויסהאלטן אפילו נאך א יאָר... נאך א חודש... ביזטו
שטארקער פון אייזן... אָבער זיך עסן דאָס האַרץ איז
ניטאָ פאַרוואָס... גרעטעלע, גרעמעניו... גרעטכען... (ציט
זי צו נענטער צו זיך און קושט איר.)

ג ר ע ט ע (נאַאיוו) : אָבער איצט ווער איך דאָך אויף
צונ'אמת'ן שלעכט...

פ א ו 5 : שלעכט?! ווי קען זיין שלעכט, וואָס
קומט פון דער נאַטור? ... ווי מען זאָגט עס... פון בלוט!
שלעכט! ... דאָס איז דאָס וואָרט, מיט וועלכן עס וואַרפן
זיך אַרום די גלחים און די קאַפּיטאַליסטן... שלעכט
וואָלסטו געווען צו זיך, ווען דו וואָלסט געבליבן טריי צו
א מאַן, וואָס איז קיין מאַן ניט... און נאָט! וואָס האָט
גאָט דאָ צו טאָן? נאָר פאַר אונז, אַרימע לייט, דאַלט
מען די דאָזיגע סטראַשידלעך, ווי טרייקייט, שלעכטסקייט
און אזוי ווייטער... פאַר זיי, פאַר די רייכע, האָבן די
דאָזיקע ווערטער שוין לאַנג אָפּגעלעבט זייער צייט... פאַר
זיי איז טרייקייט שוין ניט מער, ווי אַ באַכע כּעזטה...
מיינער אַ פּריינט פּירט איצט אַ ליבע מיט אַ פּרוי פון אַ...
ג ר ע ט ע : איך הער אימיצן ניין אויפ'ן טרעפּ...
אויב דאָס איז אייגען...

פ א ו 5 : דאָן... דאָן וועל איך בעסער גיין... גרע-
טעלע, וועסטו אפשר צו מיר אַריבערקומען? ... דו ווייסט
דאָך, וואו איך וואוין... דאַרפסט זיך ניט שרעקן... צו
מיר קומט קיינער ניט... דו וועסט ביי מיר קענען אויס-
וויינען דייע טרערן, אויסשיטן דייע צרות, אויסליידיקן
דיין הערצעלע... וועסטו קומען? ...

ג ר ע ט ע : איך ווייס עס נאָך ניט...

פ א ו 5 : דערמאָנסטו זיך נאָך, ווי מיר האָבן אַמאָל
ביידע צוזאַמען שפּאַצירט אין שטאָט־פאַרק, גרעטעלע?
געדיינקסטו מיר האָבן דאָן ביידע לופט־שלעסער געבויט?
איך האָב שוין דעמאָלט געהאַלטן אַן אויג אויף דיר...
אָבער דעמאָלט ביזטו נאָך געווען אזאַ קליין מיידעלע...
ווער האָט דאמאָלסט געקאָנט וויסן? ... נו, גרעטעניו,
וואָסטו קומען צו מיר?

ג ר ע ט ע (שאַקלט ניט ווילנדיג מיט'ן קאַפּ).
פ א ו ל (פלוצים ברוטאַל): אָן צערעמאַניעס... ווי
קומט? ...

ג ר ע ט ע : איד...
פ א ו ל : דו קומסט? דו פארשטייסט, דו מוזט
קומען!

ג ר ע ט ע : יאָ...
פ א ו ל : אויב אזוי איז גוט. נו, אַדיע... א גוטע
נאַכט, גרעטעלע... אַדיע (גייט לאַנגזאַם אָפּ).
ג ר ע ט ע (אַליין) : מען איז דאָך ניט מער, ווי אַן
אַרימע, שוואַכע פרוי און דאָס געבן איז אזוי פאַרפלאַג-
טערט... אזוי פאַרדרייט! ...

פ א ר ה א נ ג

צווייטער אקט

ערשטע סצענע

בלויז אָנגעדױמעט: פֿאַר אַ גרויסן וואָגן. אויף אַ קלאַץ צווישן אָנגעוואָרפענע זאַכן שטייט דער אויגענטימער פון באַלאַגאַן. הינקעמאַן שטייט פֿאַר אים.

הײַנאַקעמאַן (ווייטאַן אויף אַ צױטונג): איז דאָס דאָ?

באַלאַגאַנאַנשטיק: וואָס... דאָ?

הײַנאַקעמאַן: אַט דאָ שטייט עס דאָך (לױענט לאַנגזאַם יעדעס וואָרש אונטערשטרייכנדיק): „פֿאַר אַ סענ־סאַציאָנעלן נומער ווערט געזוכט אַ קרעפטיקער מאַן. גרויסער פֿאַרדינסט. נאָר ערשט־קלאַסיגע מענטשן מאַטע־ריאַל זאָל זיך מערן.“

באַלאַגאַנאַנשטיק: אָה, וועגן דעם? שטעלט זיך אוועק פֿאַר'ן ליכט! (באַקוקט הינקעמאַנ'ען) דער קאַפּ שײַן... די ברוסט הויך... די היפטן און דער הינטערש־טער טײל קרעפטיק... פונקט, ווי איך דאַרף... אמת'ע בערן מוסיוולן... פרימאָ! ערשטע קלאַס... פרימיסימאָ... פיינ... אָנגענימען... דאָס אַלעס!...

הײַנאַקעמאַן: אָבער וואָס וועל איך דאַרפן טאָן?

באַלאַגאַנאַנשטיק: אָה, וועגן דעם? לײכטע אַרבעט! אַ קינד קאָן דאָס טאָן. הערט זיך אײן! דאָס פֿאַלק איז ניט קיין סטאַדע־שעפּסן. ראָזינקעס שיטן זיך ניט פון הימל. חברה האָבן דאָך ניט קיין שום ידיעה וועגן געשעפט. זײ ווייסן פּשוט ניט. דאָס פֿאַלק וויל זען בלוט... איר פֿאַרשטייט, בלוט!! ניט קוקנדיג

אויף די צוויי טויזנט יאָר קריסטליכער מאָראַל וויל דאָס פּאָלק נאָך אַלץ זען בלוט! ... מיין אונטערנעמונג רעכנט זיך מיט דעם... און דעריבער פארשטיי איך, ווי צו פאר- אייניקן דעם אינטערעס פון פּאָלק מיט מיינע פּריוואַטע אינטערעסן. איר פארשטייט? מען טאָר ניט שיטן קיין זאַמד אין די אויגן! קיין נאַרעריי! (כאַפּט אַ פּלויט) וואָס איז דאָס? (שפּילט אויף איר עטליכע טענער) שפּייז פאַר אַלטע מוידן! זיסליכע לאַקריץ! ציקאַריע-געקעכץ מיט סאַכאַרין! בר-ר-ר-ר! און וואָס איז דאָס (כאַפּט צוויי פּויקן שטעקלעך און הויבט אָן צו קלאַפּן אויפ'ן באַראַ- באַז) פּאַלקס-מוזיק (פּויקן קלאַפּעריי) טומל (פּויקן קלאַפּ פּעריי) עקסטאַז! (פּויקן קלאַפּעריי) און דאָס איז לעבן!
ה י נ ק ע מ אַן : איר האָט דאָך מיר געוואָלט עפעס זאָגן?

ב אַ ל אַ ג א נ ש ט ש י ק : איך בין דאָך אין מיטן גאַנג! אָט איז אַ שטייגל מיט מיין! און דאָ אַ שטייגל מיט ראַטצן! אַ קליין פאַרמעגן קאַסט עס אָפּ! נו, און איצט אייער נומער! איר דאַרפט צו יעדער פּאַר- שטעלונג איינבייסן דעם גאַרגל פון אַ ראַטץ און אַ מוויז!
פאַרשטייט זיך, דערביי אַ זופּ טאָן אַ פּאַר טראָפּן בלוט. אַ שטאַרקע באַוועגונג! אַוועק! פאַרשוואַנדן! און דאָס פּאָלק ווערט ווילד פון פאַרגעניגן און ווערט צע- פּלאַצט פּאַטשנדיק בראַוואַ! ...

ה י נ ק ע מ אַן : לעבעדיקע חיות? ! ניין, מיין הער! די דאָזיקע שטעל איז ניט פאַר מיר! איך מוז זיך אָפּזאָגן!

ב אַ ל אַ ג א נ ש ט ש י ק : נאַרישקייטן! אַכצן גאַלד מאַרק אַ טאַג! פּרייע מאַלצייטן! און אַרום און אַרום פּופּציק מינוטן אַרבעט... קיין פּאַראַורטיק, מאַן! צו אַלץ קאָן מען זיך צוגעוואוינען. אין דאָ קומט נאָך די זייטיגע פּרנסה! ... איר וועט קריגן אַזוי פיל פּאַר- שלאָגן חתונה צו האָבן, אז איר וועט קאָנען דערמיט הייצן די אויוונס. די באַצילן פון מאָראַל וואַרפט מען איצט אַרויס! די ערע פון יונגפּרויען קען מען היינטיקע צייטן צורעכט מאַכן. פאַר דעם זיינען איצט פאַראַן ספּעציעלע דאָקטוירים...

ה י נ ק ע מ א ן (זשעדנע): אכצן מארק...
ב א ל א ג א נ ש ט ש י ס : נו, איז געביסן? האָהא!
ה י נ ק ע מ א ן (אויפשוידערנדיק): שרעקליך...
לע—בע—די—קע—חיה'לעך!...

ב א ל א ג א נ ש ט ש י ס : אנו, אדרבא, פראוואט
איצט קריגן אַנ'אָנדער אַרבעט, מאַן! איך זאָג אײך, איך
ווייס, וואָס איך רײד! אומעטום פאַרנומען! נײטאָ!
איך זאָג אײך! האָהאָהאָ! יאָ צײנין? ענטוועדער
— אָדער!...

ה י נ ק ע מ א ן (זיך ווערגנדיג מיט די ווערטער):
דאָס — דאָס — וועל איך — טאָן — בלוז — בלוז —
צוליב מיין פרוי... (ארויספרעסנדיג פון זיך) ווען מען האָט
ליב אַ מענטשן! ווען מען ווערט פון אַ מענטשן געליבט!
און מען האָט מורא, אַז מען זאָל די ביסעלע ליבע נײט
פאַרלירן! אונזער איינער האָט אין אַלגעמיין נײט פיל
ליבע! אָבער דאָך... אפשר האָט איר אַנ'אָנדער באַר-
שעפטיונג פאַר מיר?

ב א ל א ג א נ ש ט ש י ס : ענטוועדער — אָדער!
ה י נ ק ע מ א ן (שטאַמלענדיג כמעט וויינענדיג): אָך...
אָך... אָך... אָך... אַכט־אַכצן מאַרק... אָך—אָך—אונזער
איינער... אונזער איינער!... ווין... סאַרוסעל... מען מוז
זיך דרייען... שטענדיק אַרום!... שטענדיק אַרום! איך קאָן
זיך נײט העלפן!.. אי— איך נעם עס אָן, מיין הער!...
ב א ל א ג א נ ש ט ש י ס : איך האָב עס פריער גע-
וואוסט! איר פארשטייט דאָך! קעניגע, גענעראלן,
גלחים און באַלאַגאַנשטיקעס זיינען די איינציקע פאָלי-
טיקער! זיי כאַפן דאָס פאָלק בײ זײנע אינסטינקטן,
און דערפאַר זײנען זײ ערפאָלגרייך...

צווייטע סצענע

די בינע איז טונקל.
פ א ו ל ג ר אָס ה א ן : דו ליבסט מיך?
: ר ע ט ע : דײך, דײך.
פ א ו ל : און אייגען גלויבט...

ג ר ע ט ע : לאַז מיך צורו מיט אייגען! דערמאָן
אים ניט! איך האָס אים! איך האָס אים!
פ א ו 5 : מאָדנע זענט איר, איר פרויען! איך
קען אייך ניט פארשטיין! פארוואָס ביזטו גלייך ניט
אַנטלאָפן פון אים? גלייך, ווי ער איז צוריק געקומען?
גלייך, ווי דו האָסט זיך דערוואוסט?
ג ר ע ט ע : אָ! איך ווייס ניט. איך ווייס קיין
זאך ניט... איך ווייס גאָר ניט מער... איך דיינק, אַז
איך האָב זיך געשעמט פאר די אַרומיקע...
פ א ו 5 : אַרימער יונג! אייגענטליך, ווען מען
ווייל נאָכדיינקען...
ג ר ע ט ע : דו טאָרסט ניט נאָכדיינקען. איך וויל
עס ניט.
פ א ו 5 : אָבער דו דאַרפסט ניט פאַרגעסן, אַז איי-
גען איז מיינער אַ פריינט.
ג ר ע ט ע : ניין, ניין! דו טאָרסט ניט! דו
דאַרפסט ניט! איך וויל עס ניט!
פ א ו 5 (אין אַ וויילע אַרום) : אָבער ווי איז פאַרט
געווען, ווען ער איז צוריקגעקומען? האָט ער געזוכט...
ג ר ע ט ע : אָ, פּאול! פּאול! איך בעט דיר,
שווייג! פרעג ניט!
פ א ו 5 : און אויב ער וואָלט געווען געזונט, וואָלסטו
אויך געקומען צו מיר? ...
ג ר ע ט ע (לאַזט אַרויס אַן אומגעדולדיגן, אַנגעווייטאַגטן
קרעכץ).
פ א ו 5 : וואָס איז מיט דיר? פאַרוואָס האָסטו
זיך אויפגעהויבן? וואָס טוסטו?
ג ר ע ט ע : איך וויל נאָר, אַז גאָט זאָל ביי דיר צו-
נעמען דעם צונג! דיר און מיר! און אים! און אַלע-
מען! ווערטער זיינען געוואָרן אַן אמת'ער גהינום!
(די בינע ווערט אינגאַנצן פינסטער).

ד ר י ט ע ס צ ע נ ע

בלויז אָנגעדויטעט. פארגעניגונגס פלאץ, פאר א באַלאַגאַן, וועמענס געל באַמאַלטע ווענט שרייען אַריבער דעם מומעל און רעש. אַ קאַטערינקע שפּילט. טרומייטן שאַלן. אויף אַ ברעט פאַר'ן באַלאַגאַן שטייט אַ טאַטואירטע פרוי און הינקעמאַן, וועלכער טראַגט אַ פּלויש-פאַרביקע טריקאַ.

ב א ל א ג א נ ש ט ש י ק (גרילצט, שיט אַרויס אָפּגע- האַקטע פּראָזן): 'מיינע הערן און דאַמען! קומט צו אַ ביסל נענטער! הערט אויס! זעט נאָר! פאַרוואונדערט זיך! אין דער ערשטער אָפּטיילונג פירן מיר פאַר אַיך פאַר מאַנאַכיאַ, די טאַטואירטע פרוי, די וואונדערבארסטע קונסט-בילדער פון אַ רעמבראַנדט, פון אַ רובענס... אויף דער פּאָדערשטער זייט... און מאַדערנע, עקספּרעסיאָניס- טישע, פּוטוריסטישע, דאָדאָיסטישע קעניגס-בילדער... אויף דער הינטערשטער זייט פון איר נאַקעטן קערפּער! די דאַמע ווייזט ניט נאָר אירע הענט! די דאַמע ווייזט ווייזט אַלע אירע קערפּער-טיילן, וועלכע זיינען נאָר דורכ'ן געזעץ ניט פאַרבאָטן צו ווייזן. וועלכע מענער און פרויען איבער אַכצן יאָר טאָרן זען... אַלס צוגאַב וועט איר זען, ווי מען האַקט פון אַ קינד אַראָפּ דעם קאַפּ! פון אַ קינד! פון אַן אמת לעבעדיקן קינד! אַזאַ וואונ- דער האַט איר נאָך ניט געזען! אַזאַ וואונדער קענט איר ניט זען אין אַפּריקאַ! דאָס קענט איר ניט זען אין אויסטראַליע און ניט אין אַזיען! אַזעלכענע זאַכן קענט איר בלויז זען אין די העכסט ציוויליזירטע לענדער פון אייראָפּאַ און אין אמעריקאַ!... און צום שלום (ער ווייזט אַן זייף הינקעמאַן) און צום שלום, האמאנקולום, דער דייטשער בערן-מענש! פּרעסט ראַטצן און מייז לעבע- דיקערהייט פאַר די אויגן פון ווערטן פּובליקום! דער דייטשער העלד! די דייטשע קולטור! דער דייטשער מענער פּאַוסט! דער דייטשער כח! דער ליבלינג פון דער עלעגאַנטער דאַמע-וועלט! ער צעמאַלט שטיינער מיט ויינע ציין! שלאַגט מיט זיין בלויזער האַנט אַליין אַרײַן נעגל אין ברעטער! אין די דיקסטע ברעטער! מיט צוויי פינגער קען ער דערווערנן צוויי-און-דרייסיק

מענטשן! ווער עם זעט אים מוז אנטלויפן! און ווער ס'אנטלויפט ניט מוז שטארבן פון זיין האנט! אויב איר ווילט האָבן געזען אייראָפּאָ, מוזט איר אים זען! אויב איר האָט אים ניט געזען, האָט איר די וועלט ניט געזען! אָבער דאָס איז ניט אַלץ! ביי אונז זעט איר נאָך און נאָך! איבעראַשוּנגען זיינע גרעסער פון דער אַנדערער! איך קאָן זיי דאָ אַלע ניט באַשרייבן... איך טאָר זיי ניט באַשרייבן... דאָס געזען... די מאַראַל... אָבער אינווייניג... ניק... דערדרראַיבער... קומט אַלע אַרײַן אינווייניג... איר צאָלט היינט ניט קיין מאַרק! איר צאָלט היינט ניט קיין פּופציק פעניג! אַזוי ווי מיר רעכענען היינט אויף אַ גרויסן באַזוך, דאַרפט איר היינט צאָלן בלוז דרויסן, איר הערט! בלוז דרויסן פעניג! מינע הערן און דאַמען! אַרדררייזן... אַלע אַרדררייזן... ווער עם קומט פריער, קריגט די בעסטע פּלעצער! דער אַרקעסטער זאָל געבן דעם לעצטן צייכן! די קינסטלער אַרײַן און אַרויף אויף דער בינע! (גלאַקן הויבן אן קלינגען, מוזיק שפּילט) צו דער קאַסע! אַלע צו דער קאַסע!... ער ש ט ע מ י ד ל (אָנווייזנדיג אויף הינקעמאַן) וואָס זאָגסטו, טערעזע, ווען מען וואָלט דעם חברה־מאַן געקאָנט אַ קנייפ טאָן אין די מוסקולן!

צווייטע טאָן אין די ל : אָדער אַ גלעט טאָן ביי דער ברוסט!...
 ב א ל ג א נ ש מ ש י ק : (הערנדיג זייער געשפרעד) :
 יא, יא, מינע דאַמען! טאַפּט נאָר! גלעט נאָר! איר וועט ניט טאַפן קיין קלאָטשע! איר וועט טאַפן האמינד פּולוס!... די פּלייש-געוואָרענע דייטשע קראַפט.

עם קומען פאל גראַסהאַץ און גרעטע הינקעמאַן צערטליך געאַרעמט. אין אַנפאַנג קוקן זיי ניט אויף דעם באלאַגאַן. בעת זיי ריידן הערט זיך ניט דער טומל און דער רעש פון דעם באלאַגאַן. מען זעט נאָר ווי די מענטשן אַרום באַוועגן מיט די הענט און דרוקן אויס ערשטיגונג און פאַרוואַנדערונג.

פ א ו ל ג ר אָ ס ה א ז : איז דאָס לעבן ניט שוין, גרעמט? עם ווילט זיך פשוט אויפזינגען פון פאַרגעניגן! ווילסטו נאָך אַמאָל פאַרן אויפ'ן קאַרוסעל? קום, גרע טעלע, אַלץ. אַלץ קענסטו איצט ביי מיר אויספירן!

גרעטע: דאָס אַלץ איז דאָך, מן הסתם, ניט מער,
ווי אַ חלום... אַלץ, ווי אין אַ מעשה'לע... זעסט יאָר
פאַרגראָבן אין ווייטאָק און זאָרג, אין אומעט און פּיין.
ווי אַ מוויז בין איך געזעסן אין לאַך פאַרקראַכן, און האָב
מורא געהאַט אַ קוק צו טאָן אויף די ליכטיגע שוין...
ניין, פּאול, איך פּאָדער ניט פּיל פון לעבן... דו דאַרפסט ניט
טראַכטן, אַז איך בין אַן אויטבריינגערקע... אַ פּאַרלאַטאַ
רישע מיידל דאַרף דאָך ניט פּיל... פּאַרלאַנגט דאָך ניט
פּיל... ווען אַלץ גייט גוט האָט זי אַ לעבן פּול מי, פּול
שווערע אַרבעט. ווען זי הייראַט, איז זי אָנגעוויזן אויף
איר מאַן, און שפּעטער, ווען זי ווערט אַלט, אויף אירע
קינדער... דאָס איז, ווען עס גייט גוט. אָבער ווען עס
הויבט אָן צו גיין שלעכט, דעמאָלט... דעמאָלט הויבן זיך
אָן קריגערייען און שטריימיגקייטן, און אָפּטמאָל אויך
געשלעגן... אָבער, אַז מיר... מיר זאָל זיין באַשערט אַזא
זאָך... אַזא.

פּאול: איצט וועט זיך פאַר דיר אָנהויבן אַן אַנ-
דער לעבן!...

גרעטע (צארט): דו, פּאול, טייערינקער...

פּאול: וואָס? גרעטעניו!

גרעטע: דו... (זי גיט אים אַ לאַנגן צאַרטן און

דערציגן קוש).

פּאול (זעלבסטצופּרידן): ווי מענטשן פאַרלירן

די שאַנדע... אַזוי... פאַר אַלע מענטשן אין די אויגן...

איך האָב דאָס שוין לאַנג געוואוסט... שעמעוודיקייט...

דאָס איז נאָר אַזא באַגריף... אַזוי צו זאָגען... פאַר דעם

בורזשאַ...

ער הערט זיך די שטימע פון דעם באַלאַנגשטיק.

באַלאַנגשטיק: האַמונקולום! דער

דייטשער בערן-מענש!...

(די שטימע ווערט פאַרשלונגען אין אַלגעמיינעם טומל.)

גרעטע: פּאול! פּאול!

פּאול: וואָס האַסטו זיך דערשראָקן? וואָס

האַסטו אַזוי אויפגעשריען?

גרעטע: גיב נאָר דאַרטן... דאַרטן... אַ קוק,

פּאול!... דו ווייסט ווער דאַרטן איז?

פּאול: ווער?

ג ר ע ט ע : דער אַקראַכאַט אין טריקאָ ?
פ א ו ל : פון וואַנען זאָל איך אים קענען ? מן
הסרם אן אָרימער ריזזענדער שוישפילער. היינט דאָ
מאָגן דאָרטן.

ג ר ע ט ע (פארצווייפעלט) : דאָס איז ער !

פ א ו ל : ווער ?

ג ר ע ט ע : אייגען !

עס הערט זיך די שמים פון באַלאַנאַנשטיק.

ב א ל א ג א נ ש ט ש י ק : פרעסט דאָצן און מיין
לעבעדיקערהייט, פאר די אויגן פון אלע מענטשן, פאר די
אויגן פון ווערטן פובליקום ! דער דייטשער העלד ! די
דייטשע מענער פאוסט ! האמונקולוס ! דער מאַן, וואָס
דונערט מיט זיינע מוסקולן ! אַכטונג, ווערטעס פובליקום !

הינקעמאן שמעלט זיך אַוועק אין אַ פאַזע און ווייזט זיינע
מיסקולן.

דעם באַלאַנאַנשטיק'ס שטימע פאַרהילכט און הערט זיך

נ:מ.

פ א ו ל : אָבער דאָס איז דאָך אַ שרעקליכער שווינדל !
אָן אָפּנאַרעריי ! אַזוי זעט אויס דער דייטשער העלד !
אַ מאַן אָן... כאַ-כאַ-כאַ ! אַזוי האָבן אפּשר אויסגעזען די
דייטשע פּאָטערלאַנד-קעמפּער, די בריסעלער געלט-זעק,
די שרייער אויסצוהאַלטן ביז'ן ענד, די נקמה-זוכער, אָבער
ניט דער דייטשער העלד. דער באַלאַנאַנשטיק איז אַ
כימערער יונג, ער מאַכט פּראָפּיטן פון קלאַטשע !...

ג ר ע ט ע : שווייג שטיל... שווייג שטיל... ווי קענסטו
זיין אַזוי אונ'רהמנות'דיג ! און איך אליין ? ... וואָס בין
איך פאַר אַ פּרוי ? ! איך בין נאָך ערגער, ווי אַ גאַסן-
פּרוי... יענע פאַרקויפט איר קערפּער... און איך... איך
פאַרקויף מיין מאַן...

פ א ו ל (האַלט גרעטען פעסט באַם אָרעם) : שריי ניט
אַזוי, און הער איינמאָל פאַר אלעמאָל אויף מיט דייןע
סענטימענטאַלע קרעכצערדייען !

ג ר ע ט ע : האָסטו עס דען ניט געהערט ? ער
פרעסט ראַטצן און מיין לעבעדיקערהייט ! דער מאַן, וואָס
האַט ניט געקאָנט טשעפּן קיין פליג אויפ'ן וואַנט ! דער

מאן, וואָס האָט זיך צעקריגט מיט מיין מוטער, ווייל זי האָט איר פייגעלע אויסגעשטאָכן די אויגן, כדי עס זאָל בעסער זינגען! דער מאן, וואָס האָט מיך ניט געלאָזן צווע שמעלן אין קיך אַ פאַסטקע, ווייל דאָס וועט זיין אַ זינדקע קוועלעריי פאר די מייז... און איצט... איצט פּרעסט ער לעבעדיקע ראטצן... לעבעדיקע מייז...

פ א ו 5 נ, וועסטו אים פון היינט אָן מער ניט קושן...
ג ר ע ט ע : קושן... איך וועל אים ערשט איצט קושן... אָט דאָ... דוקא דאָ... לעבן באלאָנאָן... פאר אלע-מען אין די אויגן וועל איך אים קושן!... ווי האָב איך געגן אים געזינדיגט!... ווי שלעכט האָב איך געגן אים געהאַנדלט!... וואָס איז ער שולדיג אין זיין אומגליק?... וואָס איז ער שולדיג, וואָס מ'האָט אים געשאָסן? שול-דיק בין איך... איך, וואָס האָב אים געלאָזן צוועקניין אין דער מלחמה! שולדיג איז מיין מאַמע! שולדיג איז די צייט... די צייט אין וועלכער אַזוינע שוידערליכע זאַכן קענען פאַרקומען...

פ א ו 5 : פארמאך דיין מויל! מענשן קוקן זיך שוין אום... מען ווארפט שוין אויגן אויף אונז! קום בעסער צוועק פון דאָנען. עס קען זיין, אַז ער זעט דיך...
ג ר ע ט ע : זאָל ער מיך זען! איך וויל ער זאָל מיך זען! ער זאָל זען מיין שאַנד! איך וועל זיך ווארפן אויף די קני פאר אים! גאָט האָט מיך פארשטויסן... איך בין אַ שמוציגע... לאָז מיך אָפּ! לאָז מיך... איך וויל צו אים... לאָז מיך צולויפן צו אים...

פ א ו 5 (צודריקנדיג גרעטען צו זיך) : און עס וועט דיך ווידער אַמאָל פון אים אָפּשמעלען?

ג ר ע ט ע (איינפאך) : דעמאָלט וועל איך אים נאָך טיפער, נאָך שטארקער ליבן.

פ א ו 5 (רויסט גרעטען מיט מוט זיך) : דו ביזט אַרדאָפּ פון זינען, פרוי! דו ביזט ניט מיט אלעמען! קום!

(עס הערט זיך די שטים פון באלאָנאָנשטיק.)

ב א ל א ג א נ ש ט ש י ק : אריין! מיינע הערן און דאַמען! איר וועט זען גרויסע איבעראַשונגען! (דער באלאָנאָנשטיק גייט אריין צו זיך אין געצעלט).

די בינע ליידוגט זיך אָפּ, פון אַלע זייטן קומען קאַנצענ-
טרירט אַנגערוקט איין־הענטיגע און איינפויסיגע מלחמה־קאַ-
ליקעס מיט קאַטערינקעס. זאַרגן־פריי זינגען זיי דאָס פאַל-
גענדע סאָלדאַטן־ליד:

„עס פליט אַ קויל פון הינטן
אין די טרויע ברוסט אַרױן!
און איך ליג אין פרעמדער ערד,
און כ'טראַכט פון ס'ליבסטע מיין!

פלוצים בלויבן זיי שטיין. טאַקט נאָך טאַקט רופט איינער
נאָך דעם אַנדערן:

„מיין קוואַרטאַל!“

קיינער מאַכט ניט קיין מינע אַוועקצוגיין און אַנ'אַנדערער
ריכטונג ברומען אַלע צוזאַמען אַרום:

„מיין קוואַרטאַל!“

„מיין קוואַרטאַל!“

ײַ פאַר סעקונדן שטילקייט. אַזוי ווי קיינער וויל ניט
אַפערעמע, הויבן אַלע ווי אויף באפעל, ווידער אָן צו זינגען
און שפילענדיג אויף די קאַטערינקעס הויבן זיי אָן צו מאַר-
שירן איינע אויף די אַנדערע, אַזוי ווי אַרומגעכאַפט פון אַ
רעוואָלוציאַנערן פויער, גרױט צו שטורעמען אַ באַריקאַדע,
זיי זינגען פאַנאַטיש דרייענדיג די קאַטערינקעס, דאָס ליד:

נידער מיט די הינט! נידער מיט די הינט!
נידער מיט די הינט פון דער רעאַקציע!

די קאַטערינקעס גרילצן אין ווילדן שומל איינע אין די
אַנדערע אַרױן. פון צוזאַמענשטויס צוריקגעשלידערט מאַר-
שירן די מענער ווידער איינע אויף די אַנדערע. עס קומען
צולופן עטליכע פּאָליציאַנטן. מען הערט זייערע אויסרופן:

„רו און אַרדנונג!
„אויטאַריטעט פון שטאַאט!
„אַלמע סאָלדאַטן!“

אַ מאַמענטאַלע שטילקייט, ווי אַ באַקאַנטע קאַמאַנדע וואָלטן

זיי פלוצלונג דערהערט. א מיליטערישע אומקערונג פון די קאליקעס, זיי מאַרשירן אָפּ אין פאַרשידענע ריכטונגען, אָבער די גאַנצע צייט אין גלויבן שריט און גראַדער האַלטונג. אַוועק מאַרשירענדיג דרייען זיי די קאַטערינקעס און זינגען מיט אַ מאַדעם אומעטיגן גגון :

„זיגרייך וועלן מיר פראַנקרייך שלאָגן...“

די בנייט בלויבט אַ רגע לוידיג. באַלד באַלעכט זי זיך ווי דער ...

אַן אַר ביי ט ע ר פ ר ו י (צו אַ צווייטער) :
און אַז איך טראָג אפילו די דאָזיקע העמדער אין לייהווי צו פאַרזעצן, דאַרפט איר פונדעסטוועגן ניט דיינקען, אַז איך האָב אין דער היים, אין אַלמער, ניט קיין אַנדערע... איך פאַרמאָג אפילו אַ טייערע, אַן אויסערגעוויינליך פיינע, זיידענע פּאַלעריינע... פון מיין באַבען נאָך... אָבער ס'האָט איצט ניט קיין ווערט... און מען דאַרף דאָך... נו, מוזן די העמדער אַרויסהעלפן... (גייען פאַרביי.)

גרעטע און גראַסהאַן אויף דער אַנדער זייט פון דער בינע.

ג ר ע ט ע : (פון גראַסהאַנען נאָך אַלץ פעסט צוגע-
האַלטן, און זיך רייסנדיק פון אים.) נִי־נִיין! ...
פ א ו ל ג ר אָ ס ה אַן : דו ווילסט ניט מיטגיין
מיט מיר ?

ג ר ע ט ע ה י נ ק ע מ אַן : נִי־נִיין!
פ א ו ל ג ר אָ ס ה אַן : און ווען ער וועט וויסן,
אַז דו ביסט אויף דער צייט ?

ג ר ע ט ע ה י נ ק ע מ אַן : וועט ער מיר פאַר-
געבן... ער איז אַ גוטער...
פ א ו ל ג ר אָ ס ה אַן : אַ גוטער איז ער! ...
ער וועט דיר דעם הייקער צוברעכן!

ג ר ע ט ע ה י נ ק ע מ אַן : וועט מיין שיק-
זאַל זיין אַזאַ... איצט זע איך איין צו וואָס גאָט האָט
מיד באַשטימט... גאָט האָט מיד נאָך אינגאַנצן ניט פאַר-
שטויסן פון זיך... גאָט האָט מיד געהייסן תשובה טאָן,
און איך נעם עס אויף זיך. איך וויל דינען אייגען, אַזוי
ווי ער וואָלט געווען מיין גאָט! ...

פאול גראסהאזן: איך וועל אליין גלייך
ניין צו אים... גלייך...

גרעטע הינקעמאן: מיר וועלן ביידע
צו אים גיין...

פאול גראסהאזן: און איך וועל אים
זאגן, אז דו האסט אים אָפגענארט...

גרעטע הינקעמאן: צו וואָס דארפסטו
מיד סטראשען, פאול? איך וועל דאָך מיט דיר סיי
ווי נט גיין! מיין לעבן האָט דאָך קיינמאָל נישט באַ-
לאַנגט צו מיר. ווען איך בין אַ קליין קינד געווען האָב
איך געוואָרט אויפן לעבן... שפעטער האָב איך עס גע-
זען פון ווייטן, און ווען איך האָב אים געוואָלט אַ כאַפּ
טאָן, האָט זיך מיר מיט אַמאָל אָפגעדוכט, אז איך האָב
גראָבע, שמוציקע הענט, און דאָס לעבן זעט אויס אַזוי
צאָרט, אַזוי ווי עס וואָלט שטענדיק אַרומגעגאַנגען מיט
זיידענע הענטשקעס... און איך האָב דאָן מורא געהאַט
אַרויסצונעמען מיינע שמוציקע הענט פון אונטער'ן פאַר-
טוך... פאַרוואָס זאָל אַיעדער זען מיינע שמוציקע הענט?
היינט, ווידער, קומט מיר פאָך, אז דאָס לעבן איז אויך
שמוציק, און עס לוינט זיך נישט אים אָנצוכאַפּן...

פאול גראסהאזן: (זיין שטאַלץ געקריינקט
און דעריבער שרעקלאך צערייצט) אויב אַזוי ניי צום
טיוול, דו נאַרישע בהמה!... פאַראַן גענוג אַנדערע...
איך דאַרף נאָר אויסשטרעקן מיין קליין פינגערל... זיי
וועלן דאָן אַלע צופליען צו מיר ווי די בינען אויף בלאַע
בלומען...

ווערן פון עולם אַרײַנגעשטויסן אין געדראַנג, דער באַ-
לאַגאַטשטיק איז אַרויס פון זיין באַלאַגאַן, מיט אים הינ-
קעמאַן.

באַלאַגאַנשטיק: מיינע דאַמען און
הערן! קומט נאָר צו נענטער, נאָר אַביסל נענטער,
קומט אַהערצו! זעמ!... הערט!... שטוינט!...

די בינע ווערט שונקל.

פערטע סצענע

אינעווייניק פון אַ קלוינעם ארבעטער שיינק. אַ מאַמ־
 באַנק, הינטער וועלכער ער שטייט אַ פעטע באַלעבאַסמע און
 קוקט אויף די געסט מיט אַן ענערגישן און אין דער זעלבער
 צייט פרוינדלאכן שמויכל און באדינט זיי מיט פרוילאכע
 באמערקונגען. ארום נימגעדעקטע הילצערנע טישן זיצן
 די געסט: מאַקס קנאַטש, פעטער אימערגלייד, זעבאלדוס,
 זינגעגאַט און אַנדערע. צוויי אַרבעטער, איינער אַ שינדעל־
 דעקער און דער צווייטער אַ ציגעל־דעקער שטויען לעבן מאַמ־
 באַנק. נאָך איידער דער פאַרהאַנג הויבט זיך אויף הערט מען
 זייערע קריגערישע שטימען.

ש י נ ד ע ל - ד ע ק ע ר : און ווען עס וואָלט
 הונדערט מאָל פאַרגעקומען אַ רעוואָלוציע, וואָלט קיין
 רעוואָלוציע דאָס ניט געקענט ענדערן! אַ דעקאַראַציע־
 מאַלער שטייט העכער ווי אַ טאַפעטן־דרוקער, אַ ציי־
 טונג־זעצער שטייט העכער ווי אַ פּשוט'ער ציפּער־זע־
 צער, אַ קופּער־שמיר אין העכער פון אַ קעסעל־שמיר
 און אַ דראַשקע־טרייבער איז העכער פון אַ פּשוט'ן פּור־
 מאַן. מיר זעלן שמענדיק בלייבן שינדעל־דעקערס, און
 איר — פּשוט'ע ציגעל־דעקערס.

צ י נ ע ל - ד ע ק ע ר : נאַרישער שטאַלץ! איר־
 דיאָסטווא! ווייס איך וואָס! מיר וועלן זיך זעצן ביי
 איין טיש מיט אייך! און זיינען מיר אַפילו לומפיקע
 ציגעל־דעקערס און ניט קיין אידעל־געקנאַטענע שינדעל־
 דעקערס, זיינען מיר דאָך שטאַלץ וואָס מיר זיינען ציגעל־
 דעקערס. שטאַלץ! יא, שטאַלץ זיינען מיר!

ש י נ ד ל - ד ע ק ע ר : מיט שינדלען אַרבעטן,
 דאָס איז קונסט! אָבער מיט ציגעל אַרבעטן, דאָס איז
 פּשוט'ע מלאכה.

צ י נ ע ל - ד ע ק ע ר : אָבער האָרעווען מוזן מיר
 פונקט אזוי, ווי איר! און דעריבער איז נימאָ קיין אונ־
 טערשיד.

ש י נ ד ע ל - ד ע ק ע ר : ניט די אַרבעט איז
 די פּראָגע. דער אויפטו! ווי איז געווען פאַר דער
 מלחמה? האָבן מיר ניט געקראָגן מיט פינף פענינג מער

ווי איר? איז דאָס ניט אַ באַווייז? שוּסטער, בלייב באַ
דיינע לייסטן! ווען דו וועסט פון מיר היינט פאַרלאַנג
גען, אַז איך זאָל ווערן אַ ציגעל־דעקער... וועל איך דיר
אויסלאַכן... אַפילו מיין אינגסטער זונדעלע וועט דיר
דאָך אויסלאַכן... מיין שטאַלץ און מיין כבוד קען קיין
נער ניט אַנרירן, אַפילו ניט די רעוואָלוציע!.....

ביידע באַצאָלן און גייען. ביים אַרויסגאַנג :

צ י ג ע ל - ד ע ק ע ר : אַנגעבלאָזענער שינדעל־
דעקער!

ש י נ ד ע ל - ד ע ק ע ר : גראָבער ציגעל־דעקער!
צ י ג ע ל - ד ע ק ע ר : הער באַראָן פאַן שינדעל־
דעקער!

ש י נ ד ע ל - ד ע ק ע ר : די קנאה! די קנאה!
די מיאוס'ע קנאה רעדט פון דיר.

מ א ק ס ק נ א ט ש : די אייניקייט פון פראַלע-
מאַריאט! דאָס אויפגעקלערטע פראַלעמאַריאט! ניטאָ
קיין קלאַסן־אונטערשיידן באַם פראַלעמאַריאט! פע!
צום טייוול! (דערזעט הינקעמאַנ'ען, וועלכער איז נאָר-
וואָס אַרײַנגעקומען און האָט זיך אַוועקגעזעצט לעבן אַ לײ-
דיקן טישל). אייגען הינקעמאַן! ווי קומסטו אַהער?...

ה י נ ק ע מ אַן : (אָפּגעהאַקט, רויו) מיין האַלז איז
געווען טרוקן, איך האָב געפילט אַ געשמאַק, ווי פון
בלוט פון ווילדע חיות... אַן עקלדיקן גיפּט־געשמאַק,
וואָס האָט מיר דעם האַלז צוביסן... איך האָב געמוזט
טרינקען שנאַפּס... גאָט אין הימל!... איך בין דאָך ניט
קיין פריידיקער פון וואַסער־טרינקער... מעג איך דאָך
אויך אַמאָל וועלן אַ שאַרפן טרונק טאָן! וואָס איז זיך
דאָ צו וואונדערן?

מ א ק ס ק נ א ט ש : וואונדערן? גאָט זאָל
אָפּהיטן! פאַרוואָס זאָל איך זיך וואונדערן? איך
דאַרף איבערהויפּט ניט קיין גיפּט־געשמאַק, כדי אַרייַנ-
צוגיין אין שיינק... ווען איך קום צו צו מיין הויז און
דערמאָן זיך אָן מיין קיך, וואָס דינט אונז פאַר אַ זאָל
און פאַר אַ וואוינונגס־צימער, און פאַר אַ וואַש־צימער
און פאַר אַ ביידים צום טריקענען וועש; ווען איך טראכט

וועגן די אַרימע, עלענדע, אויסגעדרארטע קינדערלאך...
וועגן מיין פרוי, די אויסגעמוטשעטע און צוואוייטיקטע,
און הער איר הוסט... קער איך זיך אום פון מיטן טרעפ
און גלייך... אין שיינק אריין... דעם אמת גערעדט,
זיינען מיר, מענער, ניט אָן שולד. מויל־העלדן זיינען
מיר... מויל־העלדן... אויף יעדער פארזאמלונג רעדן מיר
צו פרעמדע מענשן פון דעם נייעם אמת'ן לעבן... ווען
מיר קומען אָבער אין דער היים... ביי אונזערע אייגענע
פרויען.. קענען מיר ניט אַריבערכריינגען קיין וואָרט איי-
בער די ליפן...

בעת קנאַטש רעדט איז מיכל אונבאשווערט אריינגעקומען.

מ י כ ל א ו נ ב א ש ו ר ט (האָט געהערט
די לעצטע ווערטער און הויבט אָן נאָך שטייענדיק אין מיר :)
יא, דאָס גליק וואוינט היינטיקע צייטן אין די פּאַלאַצן
אן אויף די דאַטשעס... דאָרטן, האָבן זיי צוואַנציק צי-
מערן און זיי איז נאָך אַלץ איינג. דער קריג אָבער האָט
דעם פונדאַמענט צעטרייסעלט. עס טרעסמטשעט שוין און
קנאַטש, און מען קע שוין זען, ווי עס באַווייזן זיך לע-
בער אין די ווענט... עס צימערן שוין די קני פון יענע
וואָס האָבן אַ שלעכטן געוויסן, וועמען זייער שלעכטער
געוויסן לאָזט ניט שלאָפן... מען הערט שוין, ווי עס
קלאַפן זייערע ציין אויף זייערע בלייכע פנים'ער... עס
ווערט ליכטיקער, גענאָסן... עס ווערט ליכטיקער!
ז ע ב אַ ל ד ו ס ז י נ ג ע ג אָ ט : דיין ליכט
איז ניט דאָס אמת'ע ליכט. דיין ליכט איז נאָר אַ
פלאַקער פאַר די טויערן פון דעם גן־עדן! דיר דוכט
זיך, אַז יעדער אַרבעטער איז אַ סאָלדאַט פון דער פאַר-
טיי! עס זיינען אָבער פאַראַן אַ סך אַרבעטער וואָס
זוכן זייערע אירעאלן אַנדערשוואו, און דאָס ווילסטו ניט
איינזען!

ה י נ ק ע מ א ז : דו רעדסט פון גליק, גענאָסע
אונבאַשווערט. איך האָב שוין לאַנג נאָכגעטראכט וועגן
דעם, וואָס אייגענטליך איז דאָס אמת'ע גליק. און...
ווייסט... איך בין געקומען צו דער איבערציינונג... אַז
פיר... מיר וועלן דאָס גליק קענען בריינגען צו יעדן איי-
נעם... דאָס אמת'ע גליק, מיין איך... דאָס גליק איז

(שווער אָטעמענדיק) עפעס אַזוינס, וואָס איינער האָט און

וואָס אַ צווייטער האָט ניט...

מ י כ ל א ו נ ב א ש ו ו ע ר ט : דאָס זיינען
בירגערלאכע אויסטייטשונגען, גענאָסע הינקעמאן! דיין
נע ווערטער קלינגען מיר אמת קאָמיש (מיט'ן פאַטאָס
פון אַ פאַרזאַמלונגס רעדנער) פון דעם שויס פון דער היס-
טאָרישער אַנטוויקלונג פון די פאַרהעלטניסן וועט אַרויס-
קריכן, וועט געבאָרן ווערן די נייע געזעלשאַפטס אָרד-
נונג, ווי דער מזרח ים און דער צפון ים עסן זיך אַלץ
מער און מער איין אינ'ם לאַנד, און מיר באַמערקן עס
ניט, אַזוי וועט דער סאָציאַליסטישער שטאַט אַרייני-
וואַקסן אין אונזער לעבן ניט באַמערקטערהייט... דאָס
איז ניט קיין נאַרישע פאַנטאַזיע! דאָס איז וויסנ-
שאַפטליך באַוווּזן געוואָרן... דאָס גייט אין איינקלאַנג
מיט די באַשלוסן פון דער פאַרטיי. דאָס איז פשוט,
ווי קען דען אויספּעלן גליק? מיר וועלן מער ניט
פאַבריצירן קיין זיידענע העמדער, ווייל אַ פאַר פּוילע
ווייבלאך פאַסט ניט צו טראָגן קיין אַנדערע העמדער,
ווי זיידענע. מיר וועלן צוערשט פאַבריצירן וואָלענע
העמדער, כדי די, וואָס האָבן נאָר ניט קיין העמדער,
זאָלן האָבן וואָס צו טראָגן. אַזוי אַנטוויקלען זיך פאַר-
העלטניסן, וואָס ווערן אַנטוויקלט פון שכל. אין דריי
ווערטער: אַ פאַרנינפטיקע געזעלשאַפט... און אַ פאַר-
נינפטיקע געזעלשאַפט באַשאַפט אַ גליקלאכערע עקזיס-
טענץ. און אויף אַזא אופן וועט די מענשהייט אַרייני-
שפּרינגען פון אַ וועלט פון נויטווענדיקייט אין אַ וועלט
פון פרייהייט. דאָס איז דאָך זייער איינפאַך. (זיך צו
קנאַפּש'ן ווענדנדיק): יענע אָבער וואָס גלויבן, אַז זיי
קענען אַריבערשפּרינגען די היסטאָרישע צווישן-צייטן,
— יענע ראַדיקאַלע משוגעים און בעלי-חלומות פון מזרח,
וואָס גלויבן, אַז זיי קענען אויפן אָרט פון וויסנשאַפט
אוועקשטעלן דעם גלויבן... יענע... —

מ א ק ס ק נ א ט ש : (אים אַרײַנפאַלנדיק אין
די רייד) יענע וועלן פון אייך פאַרדאַמט ווערן. אייך
ווייס! אַבי איר האָט נאָר געמונען אַ פּשט'ל. דיר
פעלט נאָר די שטריימל פון אַ גלח. גייט נאָר אָן אַזוי,
אַפּעלירט ווייטער צום ווילן פון די מענשן! ווען די

מענשן וועלן ניט האָבן קיין רעוואָלוציאָנערן ווילן, וועלן
אייערע טעאָריעס פון פאָרהעלטניסן און צושטאַנדן ניט
העלפן! און ווען די מענטשן וועלן האָבן אַ רע-
וואָלוציאָנערן ווילן, וועלן זיי אין אלע פאָרהעלטנישן
און צושטאַנדן איינפירן אַ נייעם לעבן! און איינפירן
גלייך, זיי וועלן ניט זוכן צו חסירה'ן און צו ווארטן אויף
די פאָרהעלטנישן און צושטאַנדן! איר אָבער! איר זוכט
צו פאָלגן, צו געהאָרכן, אָבער איר ווילט ניט נעמען אויף
זיך די פאָרזעצונג פון אַרמליכקייט! און צוריק גערעדט, ווען
די פאָרהעלטנישן זיינען געווען גרייט און מען האָט גע-
דארפט טאַטן, האַנדלונגען, דעמאָלט האָט איר זיך אַפגע-
זאָגט, דעמאָלט זייט איר אין דער היים ניט געווען!

ז ע ב א ל ד ו ס ז י נ ג ע ג אָ ט : אויך דיין ליכט
איז ניט דאָס אמת'ע ליכט, מאַקס קנאַטש! איך האָב זיך
אויפגעכאַפט גענאַסן! איך האָב געזען דאָס אמת'ע ליכט
אויפליכטן און בין אוועק צו אים, צום הימלישן ליכט...
פ ע ט ע ר א י מ ע ר ג ל י י ד : מיר איז אַלץ
איינס, אבי איך האָב נאָר מיין רון... מיין רון... ווען אימיר
צער וועט דאָס וועלען צונעמען פון מיר, דאן! ...

מ י כ ל א ו מ ב א ש ו ו ע ר ט : דו באַלאַנגסט
ניט צו קיין שום פארטיי, קנאַטש, דו ביזט אַן אַנאַרכיסט...
ווער עס באַלאַנגט ניט צו קיין שום פארטיי, דער איז צו
קיינעם ניט פאָרזעצונג פון אַרמליכקייט. מיט דיר לוינט זיך ניט
צו קריגן. אויב דו ווילסט דיסקוטירן נעם פריער אַרויס
אַ פארטיי ביכל! און דו, זינגענאָט, דו ביסט ניט גענוג
אויפגעקלערט, דו ביסט ניט קלאַסנבאַוואוסט. איך זאָג
נאָך אמאל: די פאָרהעלטנישן — דאָס איז די הויפט-
זאַך! אלע אנדערע זאַכן קומען פון זיך אליין. דאָס
איז דאָך אזוי איינפאַך...

ה י נ ק ע מ א ן (ענטפערט אומבאַשווער'ט): אַפּשר
איז עס טאַקע איינפאַך, אַ סך אמת איז פאָראַן אין דעם
וואָס דו זאָגסט... דו האָסט מיר אַרױסגערעדט פון דער
נשמה... אָט די מעשה מיט די זיידענע העמדער און מיט די
וואָלענע העמדער... דעם מענשען איז שלעכט ווען ער
הונגערט... פריער פֿין אַלץ דאַרף מען אים געבן אַ דאַך
איבער'ן קאָפּ און עסן, און אַ ביסל שיינקייט, איידער מען

פארלאנגט פון אים ער זאל זיין גוט... אפשר בין איך צו ווייניק אנטוויקלט דאָס אלץ צו פארשטיין... דאָס אלץ צו זען אזוי קלאָר און צו באגרייפן אזוי ריכטיק, ווי דו... דו ביזט א פארטייאַגטאַמאָר און דו באגרייפסט גיכער... (אזוי ווי מיכל אומבאשווערט פילט זיך גערפֿאַן און ווייזט ארויס א מינע פון ערגערניש) ניט מײן אַז איך זאָג עפעס געגן דער פארטיי. פאַר'ן פּראָלעטאַריער איז די פארטיי עפעס אנדערש ווי פאַר'ן פּשוט'ן בירגער... פאַר'ן בירגער איז די פארטיי א פארטיי און ניט מער... פאַר'ן פּראָלעטאַריער איז זי... ניט קוקנדיק אויף אלע אירע פעלערן און פלעקן... ניט קוקנדיק אויף אלע אירע שמוץ-ווארמער... מער, מער, א סך מער... זיין גלויבן אין מענטשן, זיין רע-ליגיע שעפט ער אין דער פארטיי... אָבער, זאָג מיר, ווען א מענטש איז קראַנק... אינווייניק קראַנק... אָדער אויסער-לאַך קראַנק... אומהיילבאר קראַנק... קאָנען דעמאָלט פאַר-נינפטיקע אומשטענדן און פאַרדעלטנישן אים געזונט מאַכן? ...

מ י כ ל א ו מ ב א ש ו ו ע ר ט : איך פאַר-שטיי דיך ניט. רייד קלאָר, וואָס מיינסטו דערמיט?

ה י נ ק ע מ א ן : יא, זינט איך בין אין קריג פאַר-וואונדערט געוואָרן, הויב איך אַליין אָן צו גלויבן אַז מיינע געדאַנקען זיינען אַביסל פאַרדרייט... יעדן פרימאָרגן ווען איך שטיי אויף, קאָסט מיך אַ סך אָנ-שטריינגונג כדי אַלץ, וואָס אין מיר געפינט זיך צו בריינגען אין אָרדנונג, כדי אַלץ, וואָס פאַלט אויף מיר אָן, וואָס רירט מיך אָן, וואָס איך פיל, — אריינ-צופרעסן אין ווערטער און געדאַנקען... דאָס לעבן איז אזוי מאַדנע... אזוי פיל געפילן באַפאַלן אַ מענטשן און מען פאַרשטייט ניט, וואָס עס געברעט זיין האַרץ... מען זעט ניט קיין זין אין לעבן... מען פרעגט זיך, אויב מען באַגרייפט איבערהויפט דאָס לעבן... צו דאָס איז ניט פונקט אזוי ווי וועלן אויסשעפן דעם ים... דאָס איז אזוי ווי מען וואָלט זיך אַליין געוואָלט באַגרייפן... און דאָס קען מען ניט... מען קען זיך נאָר אויסלעבן, אָבער ווען מען קוקט אויף צוריק איז עס דאָך גאָר עפעס אַנ-דערש, ווי מען האָט גערעכנט צו לעבן. מען רעדט

זיך איין, אז מען איז א שטיק לעבן און מען לעבט...
און דאָס צלץ... ווער עס וויל דעם „אמת“ ארויס-
שטודירן געפינט זיך אין דער זעלבער לאגע פון יעד-
נעם מענטשן, וואָס וויל פון אַ בוים ארויסקוועטשן
דעם אמת... אזוי איז עס ביז מען קומט צו זיך... אין
דער פרי ווען מען שטייט אויף איז אַ כאַאָס אין דער
נשמה, אין ביי גאָט, ווען מען גייט שלאָפן איז וויר-
דער דערזעלבער כאַאָס... אזוי, ווי איידער מעשה
בראשית... איר פאַרשטייט... איך וואָלט זיך אַליין גע-
וואָלט דייטלאכער אויסדריקן... קורץ, מיר האָבן אזוי
פיל קאָליקעס זינט נאָך דער מלחמה... וואָס וועט זיין
מיט זיי?

מ י כ ל א ו נ ב א ש ו ו ע ר ט : זיי וועלן נאָ-
טירלאך ווערן געשפייזט, באַקליידט... די געזעלשאפט וועט
זיי אונטערשטיצן און זיי וועלן קאָנען זיין פונקט אזוי
גליקלאך, ווי די אַנדערע מענטשן....

ה י נ ק ע מ א ן : ווען אָבער, למשל, איינעם
פעלט אַן אַרעם?

א ו נ ב א ש ו ו ע ר ט : וועט ער קריגן אַ קינסט-
ליכן אַרעם, און ווען ער וועט קענען אַרבעטן, וועט מען
אים געבן אַ גרינגע אַרבעט.

ה י נ ק ע מ א ן : און ווען איינעם פעלט אַ פּוס?

א ו נ ב א ש ו ו ע ר ט : וועט אים די געזעלשאפט
העלפן פונקט אויף אַזאַ אופן ווי דעם, וואָס פעלט אַן
אַרעם.

ה י נ ק ע מ א ן : און ווען איינער איז קראַנק אין
זיין נשמה?

א ו נ ב א ש ו ו ע ר ט : (גראָב, ניט סענטימענטאל)
אים וועט מען אַוועקשיקן אין אַ הייל אנשטאַלט. אָבער
פאַר קיין פאַל ניט אין אַזאַ הייל-אַנשטאַלט, וואו די
אויפזעער גלויבן, אז זיי האָבן צו טאָן מיט אַ חיה...
די קראַנקע וועלן דאָרטן באַהאַנדלט ווערן מיט ליבע.
זיי וועלן באַהאַנדלט ווערן ווי מענטשן...

ה י נ ק ע מ א ן : איך רייך דאָ ניט פון די, וואָס
זיינען קראַנק אין קאָפּ אָדער אין מאַרד... איך מיין

אזעלכע, וואָס זיינען געזונט און דאָך קראַנק אין זייער
נשמה?

אונבאשווערט: אזוינע זיינען ניט פאראן!
ווער עס האָט אַ געזונטן קערפער, האָט אויך אַ געזונטע
נשמה. דאָס זאָגט דאָך דער קלאָרער מענטשן-פאָר-
שטאַנדר. ענטוועדער ער איז געזונט אָדער ער איז קראַנק,
און אויב ער איז קראַנק באלאנגט ער אין אַ הייל־אָנ-
שטאַלט.

הינקעמאָן: אויב אזוי אַנ'אנדער פראַגע.
ווען, למשל, איינער, וועלכער איז געווען אין קריג
(זיך שטיקענדיק מיט די ווערמער) למשל... למשל... דאָס
געשלעכט... דאָס געשלעכט... פון אַ שאַס... נו... וואָס
וועט מיט אים געשען אין דער נייער געזעלשאַפט?
פּעטער אימערגלייך שיסט ארויס מיט אַ שטילן גע-
לעכטער).

אונבאשווערט: (זיך מיט אַ טאַשן-טיכל אָפּ-
ווישענדיק דעם שווייס פון שמערן) וואָס פאָר אַ פאָר-
פלאַנטערטע פראַגן דו שטעלסט עס! מיר ווערט הייס
פון זיי! (צו אימערגלייך) דאָ איז ניטאָ וואָס צו לאַכן,
גענאָסע אימערגלייך... אזא זאך האָט געקאָנט פאָרקומען.

מאַקס קנאַטש: וויינען אָבער קאָן מען
דאָך פון אזוינע רייד זיכער ניט.

זעבאלדריס זינגעגאָט: צו אזוינעם מוז
דאָס הימלישע ליכט פון זיך אַליין קומען. די
רחמנות'דיקע ליבע דאַרף דאָס צו אים בריינגען...

אונבאשווערט: יא, ווען איך זאָל דיר אויף
דעם ענטפערן... ווען איך זאָל דיר אויף דעם ענטפערן...
די מאַטעריאַליסטישע וויסענשאַפט, אויף וויפיל מיר
איז באַוואוסט, קאָן ניט אזא פראַבלעם... (פארטראכט זיך
א רגע) אַי בין איך אַ נאַר!... האַ-האַ-האַ! איך האָב
דעם ענטפער! די צוקונפטיקע געזעלשאַפט וועט דאָך
קיין מלחמות ניט האָבן. דער גראַדער מענטשן-פאָר-
שטאַנד דערקלערט דאָך דאָס. נו, וועלן אזוינע פאַלן
ניט קענען פאָרקומען. דאָס איז גאַנץ פשוט.

הינקעמאן: אזוי פשוט, ווי דו מיינסט, איז דאָס ניט. ווען די נייע געזעלשאַפט וועט געגרינדעט ווערן, וועלן אין איר בלייבן די קריפּלס פון דער אלטער. ווי וועלן זיי קאָנען זיין גליקלאַך? אַנב קאָן דאָך איינער ביי אַ מאַשין אָדער ערנעץ אַנדערש וואו פאַרלירן... און וואָס דאַן? ווי וועט מען אים גליקלאַך מאַכן?...

מאָסקו קנאַטש: דאָס זיינען ניט מער ווי השערות. דער מענטש איז גליקלאַכער, ווען ער טראַכט ניט פון אזוינע זאַכן. און מיר, פּראָלעטאַריער, דאַרפן אין אונזער רעוואָלוציאָנערן קאַמף זיך ניט אָפּגעבן מיט אזוינע חסירות. די מענטשן מיט וועמען אזוינע אומגליקן טרעפן זיך זיינען די קרבנות. און דאָס פּראָלעטאַריאַט האָט דאָך אויף אַ רעכט צו האָבן קרבנות...

הינקעמאן: אזוי דינק איך אויף. אָבער מען קען דאָך ריידן וועגן דעם. אזוינע פּראַגן זיינען דאָך אַ שטיק לעבן. און ווייל מיר ריידן שוין וועגן דעם, וויל איך אויך געבן מיין ענטפער. איך וועל איך דערציילן אַ קליינע געשיכטעלע... געווען אַמאָל אַ מאַן... ניט קיין אויסערנעוויינלאַכער מאַן, ניט קיין פירער. איינער פון דער מאַסע, אן אַרבעטער. ער איז געווען אַ פריינט מיינער. איך האָב אים ליב געהאַט. צו צוואַנציק יאָר האָט ער חתונה געהאַט. זיין פרוי האָט געאַרבעט אין דער זעלביקער פאַבריק. האָבן זיי זיך באַקאַנט און זיך פאַרליבט. אַ שיינע פּאַר געווען. איך האָב זיך שטענדיק געפרייט, ווען איך האָב זיי ביידן געזען צוזאַמען. זי אַ צאַרטע ווייבעלע. ער — אייזן און שטאַל... נאָך שטאַרקער און קרעפטיקער, ווי איך... און שטאַל איז ער געווען אויף זיין קראַפט... אָה, ווי שטאַל!... ווען די גרויסע וועלט-מלחמה האָט אויסגעבראַכן האָט מען אים צוגענומען. אין אינפאַנטער טעדיע. קיין קינדער האָבן זיי ניט געהאַט. זיי האָבן ניט געוואָלט האָבן. זיינע שכירות האָבן ניט אויסגעטראָגן. ווען ער איז נאָך געווען אין דער היים האָט ער זיין פרוי ליב געהאַט. דאָס פאַרשטייט זיך. אָבער ערשט דאָרטן, אויפ'ן שלאַכטפּעלד, האָט זיך אים גע-

דאכט, אז ער זעט זי, ווי זי איז אויף צו נ'אמת'ן אזוי גוט... אזוי ליב... זיין הארץ איז אים ווארעם געווארן, ווען ער האָט געטראַכט וועגן זיין ווייבעלע... און שטענדיק דיס האָט ער וועגן איר געטראַכט... איין גרויסן וואונש האָט ער געהאַט. לאַנגזאַם איז דער וואונש צו אים געקומען... אַ קינד!... ניין! צוויי... דריי... פיר... פינף קינדער!... אינגלעך!... מיידלעך!... וואָס פאַר אַ טייערע מאַמעלע זיין ווייבעלע וואָלט געווען! פאַרגעסן האָט ער ווי אין אַן אַרימער פאַמיליע זעט אויס, וואו עס זיינען פאַראַן אַ סך קינדער. וואָס ווייסן מיר, אַרימע פאַמיליען, פון לעבן, פון דער נאַטור, פון דער ערד, פון וואָלד! די גאַנצע וואָך געלעבט אין שקלאַ-פערדן און זונטיג אין אַ קינעמאַטאָגראַף צו זען אויס-געטראַכטע, לינגערישע בילדער... מען האָט אונז געדוויזן, ווי דער רייכער פריץ שלעפט ארויס פון בלאַטע און אַרימע מיידל און מאַכט איר פאַר אַ פריצטע, און נאָך אזוינע נאַרישקייטן. מיין גאָט, וואָס פאַר אַ לעבן האָבן מיר געפירט! אַ פאַלשן לעבן. אַ נאָכגעמאַכטן לעבן! אַ מאַשין לעבן!... נו, איינמאָל אין אַ שלאַכט איז ער פאַרוואַנדעט געוואָרן. אַ שאָס. אַ הייס-שאָס האָט ער זיך געטראַכט. איצט וועט ער קענען קומען צו זיין פרוי. און ער איז געווען גליקלאַך. מען האָט אים נאָך ביז דעמאָלט ניט געהאַט אָפגעלאָזן אַהיים. בעת ער האָט זיך אויפגעכאַפט אין האָספיר טאַל האָט ער אַרומגעטאַפט זיין קערפער. ער האָט דערפילט, אז זיין בויך איז אַרומגעבונדען... אַהא! אַ שאָס אין בויך! האָט ער זיך געטראַכט, און איז געווען צופרידן. דאַן האָט ער דערהערט פון אַ צוויי-טער בעטל: „אונזער יעוונדך האָט זיך שוין אויך אויפגעכאַפט!“ ווען ער וועט זיך דערוויסן, וואָס זיי האָבן פון אים געמאַכט, וועט ער... — מיינען זיי דאָס מיך? — האָט ער זיך אַליין געפרעגט. פאַר וואָס זאָגן זיי „יעוונדך“? ער איז געבליבן ליגן אַ שטייפער. ער האָט אויף גיך פאַרמאַכט די אויגן. אזוי מאַכט מען צו די אויגן, ווען מען וויל ניט זען עפעס זייער ניט אַנגענעמעס. די נאַכט האָט ער ניט געשלאָמען. אויף מאַרגן אין דער פרי האָט ער זיך דערוואוסט... צוערשט

האָט ער גערעוועט... גערעוועט שעה'ן לאַנג, ווי אַ וויל-
דער אַקס, ווי אַ פארוואנדעטער לייב. אָבער דאָן
האָט ער איינגעזען, אַז דאָס וועט אים גאָרנישט העלפֿן,
און ער איז פאַרשטומט. ער האָט געוואָלט טראַכטן
פֿון זיין פֿרוי. אָבער ווי ער האָט עס נאָר געוואָלט טאָן
האָט ער ווידער פאַרמאכט די אויגן און האָט זיך אַרויפֿ-
געוואָרפֿן אַ שטייפֿער אויפֿ'ן בעט, אָן באַוועגונג, אָן באַ-
וואוסטזיין, ווי דעם ערשטן טאָג נאָך דער אָפּפּראַציע...
האָט ער זיך געוואָלט אויפהיינגען, האָט אים געפֿעלט
דער מוט... ער איז געקומען אַהיים. פֿריער איז ער
אַריין צו מיר... מיר זיינען דאָך געווען גומע פֿריינט...
וואָס זאָל ער טאָן? ווי עס דערציילן זיין פֿרוי? מיר
זיינען מוראשקעס אַריבער איבער מיין קערפּער. „אזוי-
נער ביזנט איצט, אזוינער“ — האָב איך זיך געטראַכט.
איך האָב געהאַט מיטלייד מיט אים אָבער איך האָב
געפֿילט צו אים אַ מין ווידערווילן... ווען איך האָב זיך
אָבער אַריינגעטראַכט, האָב איך פאַרשטאַנען זיין לאַ-
גע... שוידערליך! איך האָב קיין עצה ניט געפֿונען...
איך האָב אים באַטראַכט. איך האָב באַדויערט זיין
פֿרוי און איך האָב געזען ווי ער האָט געליטן. אָבער
וואָס האָב איך געזען פֿון אים, וואָס זעען מיר איינע פֿון
די אַנדערע, איז וואָס האָב איך געקאָנט טאָן? דאָ
זיצסטו און דאָ זיין איך. איך זע דיך. ווי זע איך
דיך? ... אַ פּאָר הענט זע איך און אַ פּאָר ווערטער הער
איך. דאָס אַלץ... מיר זיינען גאָרניט איינע צו
די אַנדערע... מיר ווייסן גאָר ניט איינע פֿון די אַנ-
דערע... (אַרויסשיסענדיק) ער האָט דאָך געמוזט דורכגיין
דעם גאַנצן גהינום! ער האָט דאָך געמוזט זיין אָפּ-
געגאַסן מיט בלוט... בלוט... בלוט... אז ער האָט עס
געקאָנט אַריבערלעבן, איז דאָך געווען אַן אַמט'ער
וואונדער... אָבער איין טאָג איז ער צו מיר געקומען,
און איך האָב גלייך געזען, אז ער זעט אויס שענער.
געוויינליך זאָגט מען ניט וועגן אַ מאַן, אז ער זעט אויס
שענער, אָבער אזוי איז דאָס געווען. מען האָט גלייך
געקאָנט זען, אז ער איז געוואָרן אַן אַנדערער, אז ער
איז רייך, אז ער איז גליקלאַך... און די אורזאך? זיין
פֿרוי האָט אים ניט פאַרמאכט. זיין פֿרוי האָט איה איה ניט

פארשטויסן. זיין פרוי האָט אים ניט געהאַסט און ניט אָפּגעלאַכט פון אים... זי האָט געמאַנט טאָן וואָס זי האָט נאָר אַליין געוואָלט... נאָך אַלעמען איז זי דאָך געווען אַ געזונטע פרוי, און ער אַ קראַנקער מאַן... ער האָט אָבער געוואוסט, אַז זי האָט אים ליב... ליב ניט קוסנדיק אויף אַלץ!... זיין פרוי האָט אים... איך ווייס נישט, ווי איך זאָל עס אייך זאָגן... איך ווייס ניט, אויב איר וועט עס מיר גלויבן... זיין פרוי האָט... ליב געהאַט... זיין נשמה...

(שטילקייט).

(פּאָל גראַסהאַן קומט אַריין אַ שיכורער).

פּאָל גראַסהאַן: אַ גוטן אָונט! וואָס איז דאָ ביי איך אַזוי שטיל! מוזיק! מוזיק! (ער וואַרפט אַריין אַ משבע אין דעם מוזיק אויטאָמאַט און די מאַשין הויבט אָן צו פּידלען, צו קלאַפּן, צו פּויקן און צו טרוימיטן אַ מיליטערישן מאַרש. ער האָט זיך אַוועקגעזעצט ביים טישל, וואוּ הינקעמאַן איז געווען).

פּאָל גראַסהאַן: אַ גוטן אָונט! אייגען!

הינקעמאַן: גוטן אָונט!

פּאָל גראַסהאַן: (מיט אַ זיך פּלאַנטערענדיקער צונג פון אַ שיכור) ווי קומט עס, וואָס דיין גרע טע... וואָס זי האָט דיך געלאָזט גיין... דיך... דו... האַד האַ!... דו דייטשער העלד!...

הינקעמאַן: וואָס מיינסטו?

פּאָל גראַסהאַן: דו פּלייש געוואָרענע דייטשע קראַפט! האַהאַ! פרעסט ראַצן און מיז לעבעדיקערהייט! האַהאַ!

הינקעמאַן: פון וואַנען ווייסטו דאָס, פּאָל?

דיך שטיל... עס איז אַזוי שרעקליך, וואָס איך טו. מיט ווערטער קען מען דאָס ניט אויסדריקן. עס איז שרעקלאַכער, ווי איך וואָלט זיך אַליין דורכגעביסן מיט נע אָדערן... עס זיינען פאַראַן זאַכן, וואָס טאָרן קיין מאָל ניט געטאָן ווערן און דאָך טו איך אַזאַ זאַך... ווי זאָל איך עס דיר דערקלערן? ... גרעטע קריינקעלט, די פענסיע איז ניט גענוג. איך קען דאָך ניט העלפּן,

אז איך בין ארבעמסלאז... און דו ווייסט, פרויען הויבן
אן זייער לייכט צו האסן א מאן, ווען עס פעלט זיי
דאס נויטזענדיקסטע.. דו ווייסט דערפון ניט... איך
פארזיכער... דו זאלסט גרעטען ניט דערציילן... גיב
מיר דיין ערן-וואָרט, גיב מיר...

פאול גראָס האָן: נו גוט. האָסטו מיין
ערן-וואָרט.

הינסעמאן: גרעטע איז דאָך אזא מאַדנע.
ווען זי וואָלט געהערט, אז איך שלינג ראַצען-בלוט און
מייזן-בלוט, וואָלט זי... איך ווייס ניט... איך גלויב
אַבער... אז זיי... איר וואָלט אָנגעהויבן צו עקלען פון
מיר..

פאול גראָס האָן: (פלוצים אין ווילדן צאָרן)
דו... די גאַנצע מעשה מיט דעם שטאַרקסטן מאַן, מיט'ן
דייטשען העלד איז שווינדל. ווען די פּאָליציי וועט
זיך דערפון דערוויסן!...

הינסעמאן: (פאַרדעמיקט) וואָס מיינסטו דער-
מיט?

פאול גראָס האָן: וואָס איך מיין דער-
מיט? וועגן וואָס איך רייך? איך האָב דיר געגעבן
מיין ערן-וואָרט, ווייל איך דאַרף אים מער ניט האַלטן.
נו, וועל איך דיר אויסזאָגן: גרעטע האָט דיך שוין
געזען.

הינסעמאן: (אויפגערעגט) וואָס האָט זי גע-
זאָגט? ... האָט זי געוויינט? ... רייך... זאָג...

פאול גראָס האָן: געוויינט? וואָס, צום
טייוועל, האָט זי געהאַט צו וויינען? זי האָט געלאַכט!
אין אַנפאַנג האָט עס איר געעקעלט... דערנאָך האָט זי
זיך צולאַכט...

הינסעמאן: (אויסער זיך) צוערשט האָט זי זיך
געעקעלט... דערנאָך האָט זי געלאַכט... נע... געלאַכט...
נע... לאַכט... הא... הא... הא...

פאול גראָס האָן: ווי זאָל מען ניט לאַכן
פון איינעם... וואָס גיט זיך אָן... פאַר דעם... שטאַרק-
סטען מאַן... הא-הא-הא... און איז איבערהויפט גאָר קיין
מאַן ניט! גאָר ניט קיין מאַן!...

הינקעמאן (וידער זייער רואיק) ווער... ווער
האָט דיר דאָס געזאָגט?

פאָל גראָסהאַן: ווער? גרעטע!
הינקעמאן: ווען?

פאָל גראָסהאַן: לעבן באלאָנאן.

הינקעמאן: ווי קומט איר צום באלאָנאן?
פאָל גראָסהאַן: וואָס האָסטו געוואָלט,
אַז אַ יונגע פרוי זאָל לעבן, ווי אַ מאָנאַשקע? ווי מיר
זיינען געקומען צום באלאָנאן? וואָס איז דאָס פאַר אַ
פראַגע? דאַרפסט זיך שעמען צו שטעלן אזאַ פראַגע.
הינקעמאן: שעמען? אַיך דאַרף זיך
שעמען?

פאָל גראָסהאַן: ווער דען איך? אָדער
גרעטע? ווער גיט דיר אַ רעכט צוצובינדן צו זיך
דיין פרוי? דו ווייסט דאָך, אַז זי האָט אפילו אַ געד
זעצלאַכן גרונט אויף אַ גוט! אפילו די קאַטוילישע
סירך, וועלכע לאָזט קיין גמ'ן גיט צו, אפילו זי...

הינקעמאן (רואיק, ביטער שמויכלענדיק): זעסטו,
דאָס האָב איך אין גאַנצן פאַרגעסן. צו ערשט שיקט
מיך דאָס פּאַטערלאַנד ארויס אין מלחמה, מאַכט מיך
פאַר אַ קאַליקע, און ווען איך קום צוריק אַ צושאַסענער
קאַליקע, האָט מיין פרוי אַ געזעצלאַכן גרונט זיך צו
גמ'ן. דאָס האָב איך, זעסטו, פאַרגעסן. איך האָב
אין גאַנצן פאַרגעסן, אַז די וועלט איז אזוי איינגעד
שטעלט... און דו? וואָס ווילסטו טאָן? איך מיין
דו מיט גרעטע'ן? ...

פאָל גראָסהאַן: וואָס אַרט דאָס דיך? ...

הינקעמאן: דאָ האָסטו ווידער רעכט. איינגד
טליך קומט עס מיר גוט. וואָס איז דאָס מיין זאך.
איך בין דאָך אַ געזעצלאַכער גרונט פאַר אַ גוט. איך,
אזוי ווי איך שטיי און גיי! ... אָבער לאָמיר אָננעמען,
אַז גרעטע איז אַ פּרעמדע פרוי און איך... איך בין
דיינער אַ פרוינט. וואָס דיינקסטו צו טאָן? זאָג מיר!
פאָל גראָסהאַן: (שטייף) האָבן פאַרגעניגן.

הינקעמאן: גרעטע איז דאָך גיט קיין גאַסד
פרוי... איך מיין... מיר קענען דאָך רואיק אָננעמען...

אפשר שפעטער... אלץ קען דאך מעגלאך זיין.. אָבער דערווייל... לאַמיר זאָגן, דער מאַן אירער וועט גרעטען באַפרייען... וועסטו מיט איר דאָן חתונה האָבן?...

פאול גראָס האָן: זי וויל דאָס נאָר ניט. זי זוכט אויך ניט מער, ווי פאַרגעניגן. מעגסט עס וויסן. און ווען זי וועט ביי מיר ניט קריגן גענוג פאַר-געניגן, וועל איך איר... פאַראַן גענוג...

הינקעמאַן: (שטיל, אָבער מיט ווילדן צאָרן) דו... דו לומפ... וואָס דו ביזט!...

פאול גראָס האָן: אזוי... האָ? איך בין אַ לומפ?

מאַקס קנאַטש: וואָס איז דאָרטן צווישן אייך? וואָס קריגט איר זיך דאָ אין שיינק? ניט בעסער אַהיים און קריגט זיך מיט אייערע וויבער!... פאול גראָס האָן: מיר קריגן זיך ניט. מיר לאַכן נאָר.

מאַקס קנאַטש: אויב אזוי וואָלט איך גע-וואָלט זען, ווען איר קריגט זיך.

פאול גראָס האָן: מיר זיינען געווען אויפ'ן מאַרק-פלאַץ און האָבן...

הינקעמאַן: (כאַפט גראָסהאַנען ביים אַרבל) פאול... איך בעט דיך... ניט פאַר מיר... ניט צוליב מיר... צוליב גרעטען בעט איך דיך... שווייג...

פאול גראָס האָן: (מאַכט זיך ניט וויסענדיק) און מיר האָבן דאָרטן געזען דעם שטאַרקסטן מאַן פון דער וועלט!... אין אַ באַלאַנג... אַ בערן מענטש... ער האָט געפרעסן ראַטצן און מייז... לעבעדיקערהייט...

מאַקס קנאַטש: נאָר איראַפּעער קען אַזאַ זאך געפּעלן!

פאול גראָס האָן: און ווען איך האָב דעם חברה-מאַן באַטראַכט, האָב איך אים דערקענט און האָב זיך פאַנאַנדערגעלאַכט: דער שטאַרקסטער מאַן אויף דער וועלט איז געווען מיינער אַ באַקאַנטער, וועלכן מען האָט אויף דער מלחמה (מאַכט אַ באַוועגונג) פּיר-פּאַף!... איר פאַרשטייט... ער איז מער ניט... ער איז מער ניט קיין מאַן!...

(אלע, אפילו זעכאלדום זינגענגאָט און מיכל אונבא-
שווערט לאַכן זיך הויך פאַנאָדער. דער געלעכטער רייסט
נאָך מער אויף הינקעמאַנ'ס שוין אַזוי אויך ברייט אויפ-
גערויסענע, מיט בלוט אָנגענאָסענע אויגן).

פ א ו ל ג ר אָ ס ה אַן : (אריינשרויענדיק אין דעם
געלעכטער פון די אַנדערע) ער איז...

(אין דעם דאָזיקן מאָמענט הויבט זיך הינקעמאַן אויף
פון זיין אָרט, בלייבט שטיין אינמיטן שיינק אונטערן העלן
ליכט).

ה י נ ק ע מ אַן : (אין אָנפאַנג שווער און זוכענדיק
ווערטער, דערנאָך מיט ווילדער ליידענשאַפט, אָבער פשוט,
אַפענהאַרציק) ער איז אייגען הינקעמאַן! נו, לאַכט
דאָך! אַלע, אַלע, לאַכט! לאַכט אַזוי, ווי זיין פרוי
האַט געלאַכט! לאַכט נאָך ווייטער! אַזאַ שווישפיל
דאַט איר דאָך נאָך קיינמאַל ניט איבערגעלעבט! זעט
נאָר! קוקט נאָר אַהער! וועט איר זען, ווי עס שטייט
פאַר אייך אַ לעבעדיקער יעוונוד! איר ווילט אַפּשר
הערן, ווי איך זינג? (מיט אַ געבראַכענער שטימע, זינג-
גענדיק) „צו וואָס נאָך וויינען, ווען מען גייט זיך פאַ-
נאַנדער!“... זינג איך דען ניט אַזוי גוט, ווי אַ בלינדע
פייגעלע?... איר נאַרען! וואָס ווייסט איר דען פון די
קוואַלן פון אן אָרימער באַשעפעניש? ווי אַנדערש
וואָלט איר געדאַרפט ווערן, כדי צו קענען בויען אַ נייע
געזעלשאַפט! נו, באַקמעפט זשע ווייטער די בורזשן-
אַזיע און ווערט פאַרצווייפלט פון דער פינסטערניש
און רעדט וועגן זעלבסט גערעכטיקייט, אין האַרצנס-
פּויליקייט! איינער האַסט דעם אַנדערן, ווייל ער באַ-
לאַנגט צו אן אַנדער פאַרטיי קרייזל, ווייל ער שווערט
אויף אן אַנדער פּראָגראַם! קיינער האַט ניט קיין צו-
טרוען צו זיך אַליין! ניטאָ קיין אויפטו, וואָס ווערט
ניט דערשטיקט אין רייסעריי און פאַרראַט. ווערטער
האַט איר, שיינע ווערטער, הייליקע ווערטער! איר
רעדט פון אייביקן גליק. די ווערטער זיינען אָבער גוט
נאָר פאַר געזונטע מענטשן! איר זעט ניט אייער באַ-
גרענעצטקייט... עס זיינען פאַראַן מענטשן, וועמען קיין
שטאַאַט, קיין געזעלשאַפט, קיין פאַמיליע און קיין גע-

מיינזאמקייט קאן ניט בריינגען קיין גליק! ווען איר
הערט אויף מיט אייערע הייל טיטלען, הויבט זיך ערשמ
אן אונזער צער...

דאָ שטייט דער מענטש אליין.

דאָ עפנט זיך אויף אן אָפּגרונט, וואָס הייסט:
אָן טרייסט!

דאָ רונדט זיך אויס אַ הימל, וואָס הייסט: אָן
גליק!

דאָ וואַקסט אַ וואַלד, וואָס הייסט: שאַנד און
שפּאַט!

דאָ שוימט אַ ים, וואָס הייסט: לעכערליך!

דאָ וואַרנט אַ פינסטערניש, וואָס הייסט: אָן
ליבע!

ווער אָבער וועט דאָ העלפּן?

(אַ פּאַר טעקונדען שטילקייט. הינקעמאָן קייקלט זיך,
ווי אַ שיכורער, אַרויס דורכ'ן טיר).

מ א ק ס ק נ א ט ש : וואהין לויפסטו?

ה י נ ק ע מ אָן : (ווי עפעס וואָלט זיין פנים פאַר-
קרימט און זיין שטים פאַרמויבט) די פרוי, זי האָט גע-
לאַכט!

(דאָס ווייטערע שפילט זיך אָפּ גיך. די בינע האַלב
פינסטער. די איינציקע געשטאַלטן קען מען נאָר דערקענען
צו זייערע שמייכלן).

מ י ב ל א ו נ ב א ש ו ו ע ר ט : (לויפט ארויס דורך
דער טיר) הינקעמאָן! הינקעמאָן!.. אוועק... ווען מען
וואָלט עס נאָר געוואוסט! ווען מען וואָלט זיך נאָר
געקאָנט פאַרשמעלן!... די שענדלאַכע וועלט איז שול-
דיק, די שענדלאַכע וועלט, אין וועלכער מיר לעבן...

ז ע ב א ל ד ל ו ס ז י נ ג ע נ אָ ט (אין עקסטאַז):
איך האָב אויסגעלאָשן דאָס הימלישע ליכט! איך האָב אַ
מענשלאַכע נשמה פאַרשפּאַט! איך האָב פון אַ גע-
קרייציקטן געלאַכט!

פ א ו ל ג ר אָ ס ה אָן : (וויינעריש-בריימענדיק)

אָבער איך מוז אים דאָך לויפן צו הילף... מען מוז אים
דאָך העלפן...

פּעטער אימערנלייך: גראַסהאַז, דו
מענסט עם וויסן... דו ביזט אַ שופט! אַ לומפ!
מאַקס קנאַטש: (מיט אַ האַרמזן בליק זיך
אויפהויבנדיק) אַלץ איז אזוי איינפאך! אַלץ אזוי
פשוט! גאָרנישט איז איינפאך! גאָרנישט איז פשוט!
עעלנערין! באַצאָלן!

(פּאָר האַנג)

דריטער אַקט

ע ר ש ע ס צ ע נ ע

בלויז אָנגעדויט: אַ גאַס ביים ברעג שטאָדט, בין לשמשות. ווען דער פּאַרהאַנג הויבט זיך אויף זעט זיך אין פּאַדערגרונט הינקעמאַן אַרומכאַפּנדיק אַ לאַמטערן. אַ קלוינער אינגעל גייט צו אים צו).

ק ל י י נ ע ר א י נ ג ל : שוועסטערל איז דרייצן יאָר אַלט.

ה י נ ק ע מ אַן : (ווי אין הלום) ס'קען זיין.
ק ל י י נ ע ר א י נ ג ל : שוועסטערל איז שוין, שוועסטערל איז ערשט דרייצן יאָר אַלט.

ה י נ ק ע מ אַן : (מעכאַניש) דו ביזט הונגעריק?
ק ל י י נ ע ר א י נ ג ל : שוועסטערל האָט אַן אייגענעם צימער. שוועסטערל איז ערשט דרייצן יאָר אַלט.

ה י נ ק ע מ אַן : (קויפט פון אַ גאַסן-קרעמערקע בייגל. גיט זוי דעם אינגל) דיין שוועסטער איז ערשט דרייצען יאָר אַלט... און ווי אַלט ביזטו?

ק ל י י נ ע ר א י נ ג ל : זיבן יאָר... (הויבט אַן עסן די בייגל) איך דאַנק אייך... אָבער מיט אייך צו רעדן לוינט זיך ניט... איר זיינט אַזוי נאַריש... איר פאַרשטייט ניט... איר ווייסט ניט, וואָס מען רעדט מיט אייך....

(דער קלוינער אינגל לויפט ווייטער. די לאַמטערנעס ווערן ליכטיק, די גאַס באלעבט זיך. עס קומט דער באַ-לאַגאַנשמשיק מיט אַ גראָען מאַנטל און אַ צילענדער הוט. אַביטעלע פאַרשנאַשקעט).

כא לא גא נשט שיק : וואס איז דאס ?
דאס איז דאך.... דאס איז דאך הינקעמאן! האלאו
הינקעמאן! שטעלט זיך ניט אזוי עפענטליך אויף
דער גאס. זעלטנהייטן דארפן זיך ניט אראפלאזן צו
די מאסן... א מאן, ווי איר דארף ניט געוויזן ווערן אן
איינטריטס געלט... א נומער ווי איר... מיט אזא נור
מער קען גאנץ אייראפא איינגענומען ווערן, מיט אזא
נומער קען אמעריקא צום צווייטן מאל אנטדעקט ווערן...
וואס גלאצט איר אויף מיר אזוי מיט די אויגן? איר
זעט דאך אויס, ווי א שטן, ווי א שר!...

הינקעמאן : הער דירעקטאָר... די וועלט
איז ווידער פול מיט מאָרד! הער דירעקטאָר, קוקט
זיך נאָר אַרום! קוקט זיך נאָר אַרום! איך בין,
פאַרשטייט איר מיך, אויך זעענדיק געוואָרן, הער
דירעקטאָר. זיי האָבן מיר מיין בלינדקייט אוועקגע-
נומען. דאָס בייסענדע ליכט! נאכט! עס זאָל ווערן
נאכט! עס זאָל ווערן נאכט!

כא לא גא נשט שיק : ניין! איר קומט
מן הסתם פון שיינק? עם האָט שוין געווירקט!
הינקעמאן, פאסט אויף! פאלגט אן עצה פון אן
ערפארענעם מענשן! ס'איז שטענדיק בעסער א פלאַש
וויין, איידער א גלעזל בראַנפן. א גאנץ נומער גע-
שעפט פאַר די שיינקערס, אָבער עם ווירקט זייער
שלעכט אויף די טרינקערס.

הינקעמאן : ניין, הער דירעקטאָר. ס'האָט
זיך געלוינט. זיי האָבן מיר די אויגן געעפנט, איך
בין זעענדיק געוואָרן ביז אויפן גרונט זע איך, ביז
אויפ'ן נאָקעטן גרונט! די מענטשן זע איך! די צייט
זע איך! הער דירעקטאָר, דער קריג איז ווידער דאָ.
די מענטשן מאָרדן זיך מיט א שמיכל אויף די ליפן!
די מענשן מאָרדן זיך מיט געלעכטער!

כא לא גא נשט שיק : נו, זייער שיין,
וואָס איר זיינט זעענדיק געוואָרן. אויב אזוי מענט איר
דאָך איינזען, אז קיין מענטש טראכט איצט ניט פון
מלחמה! מיט ווייזן קריגס־שוידער־ליכטייטן קענט איר

היינטיקע צייטן קיין פעניג ניט פארדינען! אויס,
איצט איז קולטור-טריאומף אין אייראָפּא! ביי דעם
קען מען פארדינען הונדערט פּראָצענט! ווי אַלץ
באווענט זיך, ווי אַלץ טאַנצט און לעבט און פרייט
זיך און גייט אַרום אויף די קעפּ! עפנט נאָר אויף
אייערע אויגן! איצט מוז מען עפעס אויפּמאַן!
אויפטו! דאָס איז דער שליסל צו אונזער צייט!
גלייכגילטיק, וואָס? וועלט-באַסער! פּאָלקס-פירער!
וואַליוטע-שיבער! וועלט באַנק דירעקטאָר! זעקס-
טאָג-לויפער! שימיטענצער! פּאָד-מיניסטער! נקמה-
זניטמאַר! שנאַפּס פּאַבריקאַנט! נביא! מייסטער-
טענאַר! דייטשער נאַציאָנאַל-העלד! אידן פּרעסער!
געשעפט בליט! מע ומוז נאָר פּאַרשטיין! אַלץ, אַלץ
קען מען היינט אויסנוצן! פון אַלץ קען מען היינט
געלט מאַכן! די נויטיקע מאַס באַגייסטערונג קריגט
מען אומזיסט! האַהא! כ'האַב אַמאָל אין האַמד
בורג... א נעגערקע... א ראסע זאָג איך אייך... פּיער...
נו, ביז מאַרגן... זייט נאָר אַין צייט!...

ה י נ ק ע מ א ן : הער דירעקטאָר, דערמיט איז
עס אויס!

ב א ל א ג א נ ש ט ש י ק : איר מאַכט שפּאַס!
איר זאָגט וויצן! דאָס איז שוין! איצט, ווען איר
זיינט שוין אַרײַנגעפּאַרן... איצט ווען איר קענט עס
שוין טאָן אונטער די טענער פון מוזיק... (זינגט) „טרוי
ווערט געפירט“. באַכטש!... דער ערשטער ביים!... (זינגט)
„עס ציט מיך אַהין“... מיינע הערן און דאַמען, דאָ
ווערט בלוט געלעקט!! (זינגט) וואו דער זעגן פון דער
ליבע היט אָפּ אייך פון אַלץ... ווער וויל נאָך אַמאָל
זען? ווער קען דאָס נאָכאמאָל זען?.. האַמוניקולוס
גהיים! אויסגעשלאָפּן דעם קאַצניאָמער און מאַרגן
איך צייט!

ה י נ ק ע מ א ן : נעמט ניט פאַר אומגוט, הער
דירעקטאָר... איך קען מער ניט קומען... איך האָב
נאָך אַפילו אַביסעלע פון אייער געלט, הער דירעקטאָר,
אַבער איך וועל אייך צוריקגעבן... קיינער קען וועגן
מיר ניט זאָגן, אז איך האָב ביי אימיצן פאַרכאַפּט.

אָדער אז איך האָב אימיצן אָנגעזעצט... איך פאַרזיכער
איך אַלץ וועט זיין אין אָרדנונג...

ב א ל א נ א נ ש ט ש י ק : וואָס? איר מיינט
עס טאקע ערנסט מיט'ן שפילן? ניין, פריינטלע!
מיט מיר מאכט מען ניט קיין שפאס! שפאס איז
שפאס און ערנסט איז ערנסט! ווער האָט אונטער-
געשריבן אַ קאָנטראַקט פאַרן גאַנצן סיזאָן? איך
אָדער איר? (ברוטאל) ניין! איך זאָג אייך איך וועל
אייך לאָזן דורך געוואלד... דורך דער פּאָליציי וועל
אייך אייך צווינגען צו אַרבעטן פאַר מיר! מאַן!
ווייסט איר דען ניט, אז קאָנטראַקט איז פונדאמענט
פון דער געלערטער געזעלשאַפט? מאַן! איר שפילט
זיך מיט הייליגקייטן פון אַ פּאָלק! די מאַכט פון
שטאַט שטייט הינטער מיר!... ס'וועט אייך נאָר ניט
העלפן! מאַן! ענטוועדער איר קומט מאַרגן פרי
הינקטליך צו דער אַרבעט, אָדער איר וועט קומען באַ-
גלייט פון פּאָליציי (די שטימע פאַרעדערענדיק), קיין
לויטישע געלעכטער, הינקעמאַן! איך מיינ נאָר איי-
ער טובה! איך וויל אייך פאַרטימן פון תפיסה!

הינקעמאַן: איר זעט, הער דירעקטאָר, איר
רעדט פון תפיסה. די ראַצן און די מייז וועמען איך
ביים דורך די העלדזער זיצן אין תפיסה... אין תפיסה,
איידער איך שיק זיי צו דער תליה... און מאַנכע מענטשן
זיינען פריי און זיצן דאָך אויך אין תפיסה... און זיי
האָבן גאָר נישט פאַרבראַכן... גאַרנישט... ווי די מייז
אין די פאַסטקעס... ארום אַ פענסטער מיט גראַמעס,
וואָס לאָזט ניט אריין קיין ליכט. ארום מויערן, וואו
דאָס לעבן שטאַרבט אָפּ... און קייטן, וואָס שניידן זיך
אריין אין פלייש... מיך קענט איר ניט אָפּשרעקן, הער
דירעקטאָר... (שריינעדיק, פול האַס) איר זיינט דער שטן
הער דירעקטאָר! דער שטן זיינט איר!... איר פיטערט
די מענטשן מיט בלוט... איר נעמט ביי זיי צו די שאַנ-
דע... די שעמעוודיקייט!... איך... איך... אַך איך... אָבער
אַנדערע וועלן קומען און זיי וועלן אייך... ווייסט איר
אויך, אז עס איז פאַראַן אַ פרוי... אַ פרוי... וואָס האָט
געלאַכט פון האָמונקולוס'ן... און די דאָזיקע פרוי איז

מיין פרוי... (פארביסן) זי האָט מער פון אלעמען גע-
לאַכט... די פרוי... זי... אָבער איצט וועט זי וויינען...
יא וויינען וועט זי... די פרוי... אָבער... וואָס אין די
אויערן, וואָס... געקנאָטן פון געלעכטער און פון שפּאַט!
באַלאַנשטשיק: (דערשראָקן און פארוואונ-
דערט) גיט נאָר אַ קוק אויף אים... די גאנצע צייט געמאכט
דעם אָנשטעל, אז ער קען קיין צוויי ווערטער גיט אויס-
ריידן, און איצט... איצט האַלט ער הערדערדעם!... וואָס
טו איך?... ווער בין איך?... איך בריינג נוצן אין לאַנד
ווי יעדער אנשטענדיקער געשעפטסמאַן... (מיט אַ געמאַכ-
טער פּריליכקייט) אָבער מען דאַרף אייך דאָך איצט גיט
געמען ערנסט, הינקעמאַן. איר זענט דאָך שיכור, הינט
קעמאַן! מאָרגן וועלן מיר זיך דורכריידן. אריין אין
קרייז פון פארגעניגן און געמראָמפּעלט! ענטוועדער
מען דרייט אַליין, אָדער מען פאַלט אונטער די רעדער!...
און דערצו נאָך אַ מענטש מיט אייער טאַלאַנט!... נו,
ביז מאָרגן, איר העלד פון סעזאָן! ביז מאָרגן!... (גיט
גיד אָפּ).

הינקעמאַן: (אַליין) מאָרגן... ווי ער האָט דאָס
געזאָגט... מאָרגן... אזוי ווי עס וואָלט נאָך קומען אַ
מאָרגן! אזוי ווי עס וואָלט מוזן קומען אַ מאָרגן! אָה,
איך זע... איך זע... אָה, דאָס ליכט! אָה, מייע אַויגן...
מייע אַויגן... (הינקעמאַן ברעכט צוזאַמען. ציוטונגס-אינג-
לאַד לויפן איבער דער בינע).

ערשטער צייטונגס אינגל: עקסטראַ!
גרויסע סענסאַציע! די עפענונג פון וויקטאָריאַ באַר!
נאָקטע טענץ! דזשען בענד! פראנצויזישע שאַמ-
פּאַניער! אַמעריקאַנער מיקסער!

צווייטער צייטונגס אינגל: אַוונט
אויסגאַבע פון גענעראַל אַנציינער! לעצטע סענסאַציע!
פּאַנאַמען אויף אידן אין גאַליציע! פייער אין דער
שול! טויזענט מענטשן אומגעקומען לעבעדיקערהייט!..
אַלע פאַרברענט!

אַ שטימע: בראַוואַ! אַלע אידן קיין גאַ-
ליציע!

דריטער צייטונגס אינגל: טריאַטריי!
שענסטע פילם קינסטלעריין פון אייראָפּאַ! טריאַטריי

שפילט הויפט ראָלע אין פאַרברעכער־דראַמע: „לוסט־
מערדערקע פון פערצען מענער“! סענסאַציאָנעל! ברור
טאַל! שמייסט די געפילן! ...

(דורכגייענדיק)

ליבע מאַשינקע: ער איז געווען אזוי ליב,
אזוי נאַאיוו... נו, בין איך געבליבען די גאַנצע נאַכט...
איך האָב זיך באַנוגענט מיט די פּאָר מאַרק...

איר קאַלעקטאָר: אַ פּאָר פרעסק אין מאָר־
דע! ווען דו וועסט נאָך אַמאָל ווידער ווי אַ פּרינצע־
סין... נאָר פון ליבע...

ליבע מאַשינקע: אזוי אָבער, ווי איך בין
דאָך איצט סאַי ווי קראַנק און...

(גייען פאַרביי).

פערטער צייטונגס אינגל: פעסט אין
פינלאַנד! מאַמעס דערמינקען זייערע קינדער! סענ־
סאַציאָנעלע באַריכטן! רעוואָלוציע פון פּראָלעטאַריאַט!
אונזער רעגירונג שיקט הילף אויפצוהאַלטן רו און אָרד־
נונג! הונדערט געפאַנצערטע אויטאָמאָבילן אויפ'ן וועג
קין פינלאַנד!

פינפטער צייטונגס אינגל: נייער
גייסט אין דייטשלאַנד! ווידערערוואַכונג פון אַנשטענד־
קייט! אונזער צייט — אַ דאָרן פון קריסטוס'ן! אויפֿ־
פירונג פון אַ רירענדער פילם־דראַמאַ „די פּאַסיאָן פון
הער יעזוס קריסטוס“! באַרימטער גלין גלאַנדא אין דער
הויפט ראָל פון יעזוס'ן. פילם קאָסט צוויי הונדערט
מיליאָן מאַרק! אַלס צוגאָב דער פּרייז־פייט צווישן
דעמפּסי און קאַרפּענטיע!

זעקסטער צייטונגס אינגל: גרעסטע
ערפינדונג פון צוואַנציקסטן יאָר הונדערט! לעוויציט!
וואונדער פון טעכניק! אויסערגעוויינלאַכער גיפט גאַז!
לופט־פליהער סקאַדראָן קען צושטערן אַ גאַנצע אַרמיי, קען
צושטערן גרעסטע שטאָט אין אַ רגע! ערפינדער באַשטימט
אַלס ערנמיטגליד פון אַלע אַקאַדעמיעס פון אַלע לענדער!

פאפסט דערהויפט אים און מאכט אים פאר אן אדעל-
מאן!

זיבעטער צייטונגס אינגל: דאלאר
פאלט! דאלאר זינקט! געבורטן צואוואקסן אין אויס-
זיכט! לעצטע סטאטיסטיק! גרויסע פרייד בא באפעל-
קערונגס-פראפעסארן!

אכטער צייטונגס אינגל: וועלט באנק
פאר'ס ארימע פאלק! הונדערט פראצענט דיווידענד!
לעזונג פון דער סאציאלער פראגע! לעזונג פון דער
סאציאלער פראגע!

(צוויי אלטע פוילישע אידן גייען איבער דער בינע)

ערשטער איד: וואָס זאָל איך איך זאָגן?
זיי האָבן אונז געשלאָגן! זיי האָבן אונז געריסן פון די
בעטן אין דער פינסטערער נאכט! זיי האָבן גענומען
אונזערע ווייבער און טעכטער... גאָט האָט אונז גע-
שטראַפֿט... גאָט האָט אויף אונז צרות אָנגעשיקט...

צווייטער איד: וואָס הייסט צרות? מיר
זיינען דאָך דאָס אויסדערוויילטע פּאָלק! אַי, זיינען מיר
אויסדערוויילט!... אויסדערוויילט צו לייַדן... אויסדער-
וויילט אויף צרות! אה! וואָס פאר גנאָדן דער רבונז
של עולם שיקט אונז....

(גייען פארביי).

די אלטע בייגל פארקויפערקע:
באליידיקט ניט דעם נייעם משיח, מיין הער, באליידיקט
אים ניט. ער גיט אונז אלטע פרויען, נייע האָפנונגען.
דער מאָרגן-שטראַל גייט אויף. דער לאַנגדערוואַרטעטער
ציון אילז נאָענט...

קונה: און מיט די זיסע רייד נעמט ער ביי
אייד צו די לעצטע אָפּגעשפּאַרטע גראָשנס.

די אלטע בייגל פארקויפערקע:
וואָס האָבן מיר דען אזוי פון די פּאַפּירלאַך? קען עס
דען אַן אלטע סקראַמבעלע ווי מיר גיין ערגער? איך
שרעק זיך ניט מער פאר די פּלאַגענישן פון אונזער
וועלט. איך האָב איר געהאַט איבערגענוג. און מיין

נשמה ביינקט איצט נאך אויסלייוונג, און איך ווייס אז
ציון איז נאָענט...

(אריבער)

א הענדלער שפארט זיך צו א מאן מיט א מאַנאַקל)
הענדלער: — נייסטער מיטל געגן מענער
שוואַכקייט! אמת גוט! ווירקונג גארזאנטירט.
מאן מיט'ן מאַנאַקל: עה... איך גע-
ברויך מין אייגן מיטל.

הענדלער: ווייס איך וואָס! אייער מיטל ווערט
ניט מער פאבריצירט. האָט זיך אַרויסגעוויזן פאר ניט
פראָפיטבריינגענד, אייער מיטל איז היינט א נאָמען פון
א שוואַכקייט... מין מיטל איז... (גייען פארביי).

אויסרוף: דאָ ליגט א מאן!
די שלאַק אָדער די פאליקע!
פאליציי!

א שטייט: דאָס איז האמונקולוס פון באַלאַנאַן!
דאָס קומט פון זויפן ראַטצען-בלוט! עס איז ניט קיין
וואונדער!

א פאליצייסט: מן הסתם א ספארטאקיסטען
בעסטיע... מיינט, אז ס'איז רוסלאַנד... עה... קורצער
פראָצעס... ארוינגערקט די פאדלע א רעוואָלווער אין
האַנט... האָט זיך אַליין געמוזט דערשיין, אזוי אָט מיט'ן
קלאַב... און פריער אויף באַפעל: „דייטשלאַנד, דייטש-
לאַנד איבער אַלץ!“ הע-הע-הע... חברה מוז מען לער-
נען... מיט'ן קנאָפּעל און געניק...

א מיליציאַנט: אונזער פריי קארפּס האָט
קיינמאָל ניט גענומען קיין געפאָנגענע... א באַפעל: אין
צווייטן קארפּס... טרעטסט אים ארויף אויפ'ן הינער-
אויג. שפּרינגט ער אויף... א שאָס... און דערנאָך: „גע-
טאכט א פארזוך צו אַנטלויפן“...

(פון אלע זייטן לויפן אן גאָסן פרויען)

ערשטע גאָסן פרוי: האמונקולוס קאָן באַ-
מיר שלאָפן. בריינגט אים צו מיר. איך וועל אים געבן
וויין, וועט ער באַלד קומען צו זיך.

צווייטע גאסן פרוי: ניין!... בריינגט
אים צו מיר!... צו מיר!...

דריטע גאסן פרוי: צו מיר! צו מיר!
פערטע גאסן פרוי: דו אלטע שקאפע!
צו דיר די לעצטע! דו האסט דאך אפילו ניט קיין
פאליציי ביכל! דו גיי בעסער אוועק מיט גוטן איידער...
(דריטע און פערטע גאסן פרויען צושלאגן זיך פון
א דערבייאיקער גאס הערט זיך מילישער-מוזיק. צוערשט
קליינע פויפלאך און פלויטן, דערנאך טרוממיטן און גרויסע
פויקן. דאן א מארש).

דער עולם: סאלדאטן! הורא! הורא!
אלע לאזן איבער הינקעמאנען און אנטלויפן. די גאס
ווערט פלוצים ליידיק. אפילו די לאמשערנעס זיינען צוליב
די פרויד איבער די סאלדאטן קליין און שונקל געווארן. די
מילישער מוזיק פארהולכט פון דער ווייטן. הינקעמאן הויבט
זיך אויף.

הינקעמאן: און איבער מיר דער אייביקער
הימל... און איבער מיר די אייביקע שטערן....

(בינע פארשונקלט זיך)

צווייטע סצענע

בלויז אַנגעדויט: הינקעמאנ'ס וואוינונג. מאַקס
קנאטש שטייט ווארטענדיק ביים טיש. הינקעמאן קומט
ארײַן. אין דער האַנט אַן אוינגעוויקלט פעקל. זײַנע אויגן
האַבן אַ פיבערהאַפטן גלאַנץ. זײַנע באוועגונגען זײַנען, אין
געגענזאץ צו פריער, נערוועז.

מאַקס קנאַטש: איך האָב אויף דיך געווארט,
הינקעמאן... איך האָב דיר געוואָלט זאָגן די אורזאכן פאר
וואָס...

הינקעמאן: ניט נויטיק, ליבער שכן, ניט נוי-
טיק. אורזאכן איבערצייגן ניט. געפילן איבערצייגן
נאָר. ווייסט, וואָס איך טראָג דאָ אין האַנט?
מאַקס קנאַטש: פון וואַנען זאָל איך...
הינקעמאן: דאָ טראָג איך די אורזאָך. ניט
די אורזאכן. די אורזאָך. איך בין פארבייגעגאנגען אַ

פענסטער, קוק איך אריין, ווייס איך ניט זאָל איך לאַכן
אַדער וויינען. איך פאַרצאָך די אויגן, ווייל איך דיינק,
אַז איך חלום אפשר. ווען איך עפֿן זיי ווידער אויף
ליגט עס נאָך אַליץ אין פענסטער. איך גיי אריין אין
קראָם און פרעג פאַר וואָס זיי האַלטן דאָס אין פענסטער,
זאָגט מען מיר דאָס איז אַ פּריאפּיס. אזוי ווי איך
פאַרשטיי ניט, דערקלערט מיר דער קרעמער, אַז די אַל-
טע גריכן און רוימער האָבן אים באַטראַכט פאַר אַ גאָט.
פרעג איך: די פרויען? ניין — ענטפערט ער —
די פרויען און די מענער. איז עס צום קויפן? יא.
אויף אַפּצאַלונג? ניין. ניין, ער האַלט ניט פון דעם.
האָב איך זיך ענטשולדיקט. אן ארבעטער, זאָג איך אים
איז דאָך געוואוינט אַליץ צו קויפן אויף אַפּצאַלונג. לאָז
אים איבער מיין זייגער און נעם מיט דעם גאָט.

(הינקעמאן וויקלט אויף אַ קליינעם אייזערנעם פּריאפּן.
שמעלט אים אַוועק אויפ'ן קאַמאַד. צינדט אָן אַ ליכט און
שמעלט זיך אַוועק לעבן אים.)

מ אַ ק ס ק נ א ט ש : (גוטמוטיק ריידענדיק) דו
פילסט זיך ניט מיט אַלעמען, הינקעמאן... מען קען עס
זען אויף דיר... דו ביזט קראַנק...

ה י נ ק ע מ א ן : מעגליך.

מ אַ ק ס ק נ א ט ש : ווייסט... איך מיין דאָך
נאָר... איך וועל דאָ בלייבן מיט דיר ביז דיין פרוי וועט
קומען...

ה י נ ק ע מ א ן : האַסטו שוין אַמאָל געזען מענשן
אויפ'ן גאָס?

מ אַ ק ס ק נ א ט ש : וואָס פאַר מאָדנע פּראַגן דו
שמעלסט שטענדיק.

ה י נ ק ע מ א ן : שטענדיק גייט מען דורך די
גאַסן, ווי אַ בלינדער. און מיט אַמאָל הויבט מען אָן צו
זען. קנאטש, עס איז שרעקליך, וואָס מען זעט. די
נשמה זען מען. און ווייסטו, ווי די נשמה קוקט אויס?
ניט עפעס לעבעדיקס איז זי. איין נשמה איז דער קאַרק
פון אַ חזיר. אַ צווייטע — אַ מאַשין. אַ דריטע — אַ
קאַלעקטאָר פון גאַסן-פרויען. אַ פּערטע — אַ פּאַלי-
ציסט, אַ פינפטע — אַ מיליציאַנט... האַסטו שוין גע-

זען אמאל א פויגעלע מיט אויסגעשטאכענע אויגן? ...
(ניט אפוארטענדיק דעם ענטפער פון אים) די זינד פון
די מאמעס נעמען נקמה פון די קינדער ביז'ן פערטן
דור... ניט אזוי, הא? ... נו, א גוטע נאכט, קנאטש. נעם
ניט פאר אומגוט... איך ווייס שוין... איך ווייס שוין..
דער גרונט... די אורזאך... די אורזאכן...

מאקס קנאטש: עם וואלט אפשר געווען
בעסער, אז איך זאל בלייבן.

הינקעמאן: ניין. גיי נאָר... גיי נאָר... גרע-
טע וועט באלד קומען... אין שיינק... דאָרט איז עם
געווען נאָר פון די שנאָפּס...

מאקס קנאטש: אויב אזוי... א גוטע נאכט,
אייגען...

הינקעמאן: א גוטע נאכט, מאקס... איין
פראגע נאָר: ווי לאנג ביזומו פארהייראט?

מאקס קנאטש: דריי און צוואנציק יאָר.

הינקעמאן: דו האָסט זיך, דאכט זיך, אמאל
געוואָלט גט'ן?

מאקס קנאטש: אזא געדאַנק האָב איך גע-
האַט. אָבער מען האָט זיך אין די פילע יאָרן אזוי צר-
געוואוינט. און דאָן די קינדער. די קינדער זיינען דער
צעמענט...

הינקעמאן: דער צעמענט... די קינדער... שיי-
דונג... דאָס הייסט זיך אָפּטיילן פון בעט און טיש,
ניט אמת?

מאקס קנאטש: יא, אזוי הייסט עם.

הינקעמאן: און דיין פרוי איז פרום?

מאקס קנאטש: זי לאָזט קיינמאל ניט דורך
קיין גאָטעס-דינסט. וואָס קען מען טאָן. נו, זאל זי
גיין אין קירך, אויב עם געפעלט איר. וועמען אַרט עם.
(לעבן מיר) נו, א גוטע נאכט, אייגען.

(מאקס קנאטש גייט. הינקעמאן אליין.)

הינקעמאן (צו פריאפ'ן) ניטאָ קיין גאָט אוי-
סער דיר. ווי זיי נאָרן זיך אָפּ און באַשווינדלען זיך,
כדי זיך ריינצואוואַשן. זיי בעטן דעם געקרייציקטן.
אין אמת'ן אָבער בעטן זיי צו דיר! יעדע תפילה איז

דיך געווידמעט. יעדע ברכה איז א ראָזענקראַנץ פאר דיין נאָקעמקייט. יעדע פראָצעסיע — א טאָנץ לכבוד דיר! דו טראָנסט ניט קיין מאַסקע. דו באַהאַלטסט זיך ניט אין צבוע'קישע ווערטער. דו ביזט דער אַלף און דער תוף, דער אָנפאַנג און דער ענד! דו ביזט דער אמת, דער גאָט פון אַלע פעלקער... דו האָסט דיין קנעכט פאַרשטויסען, מיין גאָט, דער קנעכט האָט אָבער גע'בוזט אַ מזבח... האָ? איך גלויב, אז ער לאַכט!... לאַך, לאַך! נאָר לאַך! די מענטשן האָבן איבער מיר געלאַכט אָן אַ גרונט, אָן אַן אורזאָך. נו, לאַך דו איצט... דו האָסט דאָך אַ רעכט צו לאַכן!

(א גערויש אויף דער טרעפּ).

הינקע מאַן: גרעטע קומט... עס ווערט נאכט און בלינד ווערן מיינע אויגן...

(די אַלטע פרוי הינקעמאַן קומט אַרײַן).

די אַלטע פרוי הינקעמאַן:
גוטן אָוונט.

הינקע מאַן: דו ביזט עס... א גוטן אָוונט, מוטער. וואָס בריינגט דיר אַהער אזוי שפעט ביינאַכט? זינט ווען גייסטו ביינאַכט אויפ'ן גאַס? האָט דיר די וואַרימע זומערלופט אַרויסגענאַרט? די שוואַלבן זיי גען היינט געפלוויגן הויך אין הימל, עס וועט זיכער זיין אַ שטורעם.

די אַלטע פרוי הינקעמאַן:
ער איז צוריק געקומען.

הינקעמאַן: ווער?

די אַלטע פרוי הינקעמאַן:
דער פאָטער.

הינקעמאַן: וועלכער פאָטער?

די אַלטע פרוי הינקעמאַן:
דיין פאָטער.

הינקעמאַן: מאמע, וואָס רעדסטו? מיין פאָטער איז דאָך געשטאַרבן, ווען איך בין געווען אַ האַלב יאָר אַלט. דו האָסט עס מיר דאָך אזוי פיל מאַל דערציילט!

די אלטע פרוי הינקע מאן: איך האב דיר געזאגט א ליגן. אמת איז אז ער איז געשטארבן. פאר מיר איז ער געשטארבן. א האלב יאָר אלט ביזטו געווען. איך האב דיר געזערט מיט אָט די ברוסט, וואָס איז איצט פאַרוועלקט און פול מיט קנייטשן. דעמאָלט איז ער אין אַוונט געקומען אַהיים אַ שיכור/ער. ביים אָרים אַ פרוי. איינע, וואָס ער האָט אויפגעקליבן אויפ'ן גאַס. „ווייב!“ — האָט ער אַ געשריי געטאָן צו מיר. „דו ניי היינט שלאָפן אַהיים, צו דיינע עלטערן, איך דאַרף יונג בלוט. ביי דיר פּירט מיך. זינט דו האָסט גע- באָרן דעם אינגל ביזטו ניט מער ווי געווען.. איך האָב אים אָנגעקוקט ווילר, האָב אויף אים אויסגעגלאַצט אַ פאַר אויגן... און פּלוצלינג... איז ניט מער געשטאַנען לעבן מיר מין מאַן... אַ חיה... אַ פרעמדע, ווילדע חיה איז געשטאַנען לעבן מיר, און האָט מיר געוואָלט ווי טאָן, און האָט פון מיר געוואָלט צונעמען מין קינד... האָב איך געכאַפט אַ קיכנמעסער און האָב אים געהאַלטן פאַר זיין ברוסט, האָט ער זיך פאַנאָדערגעלאַכט, האָט אַ נעם געטאָן די גאַסן פרוי זיינע און איז אַוועק. ער איז ניט צוריקגעקומען. ניט יענע נאַכט און ניט די קומענ- דיגע נאַכט, און ניט קיין נאַכט. ער האָט מיך איבער- געלאָזן, ווי ער וואָלט מיך גאָר ניט געקאַנט.. איך בין געגאַנגען אין גאַס... כדי פאַר דיר צו פאַרדינען אויף ברויט... אין מיינע יונגע יאָרן בין איך ניט געווען מיאוס... און היינט.

הינקע מאן: היינט?

די אלטע פרוי הינקע מאן: היינט איז ער צוריקגעקומען, אָפּגעריסן, אָפּגעשליסן, פאַרשמוצט און פאַרלייזיקט, אָנגעבלאָזן, קראַנק, ציטערנד, דיק האָט ער אָנגעטאַפט די קליאַמקע פון מין קאַמערל. איך האָב אים דערקענט נאָך די טרויט, גלייך ווי ער איז אַראָפּגעגאַנגען פון די טרעפּ. „וואָס ווילסטו פון מיר נאָך נײַן און צוואַנציק יאָר?“ האָב איך אים געפרעגט. „וועסטו מיך ניט שלאָגן?“ האָט ער געמעקעט, ווי אַן אָפּגעריסענער נאַר. און דערנאָך: „איך בין צו דיר צוריקגעקומען כדי ביי דיר צו שטאַרבן.“

הינקעמאן: און וואָס האָסטו אים געענט-
פערט, מוטער?

די אלטע פרוי הינקעמאן:
איך האָב אים געהיים זיך אויסטאָן און זיך צוועקלייגן
אין בעט. ריינע וועש וועט ער געפינען אין קאמאָד.
וואַרימע וואַסער אויפ'ן אויוון און זייה אין שפּלאַך.
הינקעמאן: הייסט עס, אז דו האָסט אים
פאַרגעבן?

די אלטע פרוי הינקעמאן:
(האַרט) ניין, און איך וועל אים קיינמאָל ניט פאַרגעבן.
איך וויל אויף אים אַכטונג געבן ביז זיין ענד. דאָס
איז מײן פליכט אלס מענטש. און ווען ער וועט שטאַרבן,
וועל איך אים אַליין צומאַכן די אויגן. קיין פרעמדער
טאָך דאָס פאַר מיר ניט טאָן... אָבער ווען מען וועט
אים אריינלייגן אין טויט־וואַגן און פירן צום בית-עולם,
וועל איך פאַרהיינגען די פענסטער און פאַרשליסן די
טירן און ניט נאָכגיין נאָך זיין אָרון. (מיט טרויאומה)
זאָלן אים פרעמדע מענטשן באַגראָבן! דאָס וועט זיין
מײן נקמה פאַר די אַלע צרות, וואָס ער האָט מיר אָנגע-
טאָן!

הינקעמאן: (נאָך אַ פּאָווע) וואָס איז געווען
דאָס ביטערסטע, מאַמע? וואָס ער האָט זיינע
שכירות פאַרטרונקען, אין דער צייט, ווען דו האָסט גע-
ליטן הונגער?

די אלטע פרוי הינקעמאן:
ניין.

הינקעמאן: איז עס געווען, וואָס אַ פרעמד-
דע גאַסן פרוי האָט אים פון דיר צוגענומען?

די אלטע פרוי הינקעמאן:
ניין.

הינקעמאן: איז עס געווען, וואָס ער האָט זיך
מיט איר געוואָלט לייגן אין דיון בעט?

די אלטע פרוי הינקעמאן:
ניין.

הינקעמאן: אויב אזוי איז עס געווען, וואָס
ער האָט געלאַכט, ווען דיין נשמה האָט זיך איבערגע-
קערט אין גרויס ווייטאָק?

ד י א ל ט ע פ ר ו י ה י נ ק ע מ א ן :
דאָס איז עס געווען, אייגען! דאָס!
ה י נ ק ע מ א ן : דו האַנדלסט ריכטיק, מוטער.
איך וויל דעם פּאָטער ניט זען. און איך וויל אויך, ווי דו,
הינטער זיין ארון ניט נאָכגיין.

(שטילקייט).

ד י א ל ט ע פ ר ו י ה י נ ק ע מ א ן :
אייגן... איך דאַרף עפעס אַנצומאַן פאַר דיין פּאָטער...
ה י נ ק ע מ א ן : נאַ, נעם מיין זונטיקדיקן גאַרד
ניטער, מוטער (ער גייט צו צום אַלמער, נעמט ארויס אַ
רעקל מיט הייזן און דערלאַנגט עס צו דער אַלטער פרוי הינד
קעמאַן).

ד י א ל ט ע פ ר ו י ה י נ ק ע מ א ן :
(באמראַכט עס) ס'וועט אים פאַסן... ווייסט, דער פּאָטער
איז שטענדיק געווען זייער איבערקלייבעריש מיט זיינע
קליידער... וואו איז גרעטע? איז זי אין דער היים?
ה י נ ק ע מ א ן : זי וועט באַלד קומען, מוטער...
מוטער, דו טראַגסט דיין פעקל צרות און איך טראַג מיין
נעם. דו קענסט עס כאַטש ארויסזאָגן... אָבער איך...
איך קען עס אפילו ניט זאָגן... איך מוז שטענדיק מורא
האַבן ניט אויסגעלאַכט צו ווערן.

ד י א ל ט ע פ ר ו י ה י נ ק ע מ א ן :
יעדער מוז טראַגן זיין פעקל. קיין זאך ווערט אים ניט
געשאַנקען. דאָס לעבן איז שטאַרקער ווי מיר, אייגן.
דאָס לעבן האָט ניט קיין רחמנות מיט אונז... איך מוז
גיין אהיים... דיין פּאָטער וועט שוין זיין הונגעריק. אַ
נומע נאַכט.

ה י נ ק ע מ א ן : אַ גוטע נאַכט, מוטער.

(די אַלטע פרוי הינקעמאַן גייט אַוועק).

ה י נ ק ע מ א ן : דאָס ביטערסטע איז געווען, וואָס
ער האָט איבער איר געלאַכט, ווען איר נשמה האָט זיך
געדרייט אין ווייטאַקן און אין נויט. האַסטו עס גע-
הערט, דו גרויסער גאָט? ביזטו צופרידן? צוויי
מענטשן האָבן זיך פאַר דיר געאַפּפערט... דיין פּאָטער

איז געוואָרן דיין באַשיצער פון דער גאַס־פּרוי און דיין פּרוי אַ פּיסטשענדיקע לאַך־טייבעלע... זאָלן מיר אַפּשר אויפּפירן אַ פּריידן־טאַנץ? באַפעל נאָר! איך קען אַלץ! טרינקען ראַצענבלוט פאַר צוואַנציק פעניג איינער טריטס־געלט, טאַנצן פאַר צוויי מענטשן לעבנס. אַהא, אַהא!

(הינקעמאן הויבט אָן מיט פּאַרפּלאַכטענע אַרעמס צו־ערשט לאַנגזאַם, דערנאָך אין גיכן טאַנץ־ריטס צו שפּרינגען דאָ מיט איין פּוס, דאָ מיט די אַנדערע פּאַר פּריאַפּ'ן).

הינקעמאן: לוסטיק! לוסטיק! האָפּלאַ!
האָפּלאַ! קומט נאָר אַרײַן! אַלע אַרײַן! מײנע הערן און דאַמען! קאַסע! קאַסע! די מאַסע דאַרף עס!
האַ־האַ־האַ! האַ־האַ־האַ!

(לאָזט זיך אַראָפּ אן אויסגעקאַמערטער אויפ'ן ביינקל. אין אַ וויילע אַרום קומט אַרײַן פּרענצע).

פּרענצע: גוטן אָונט. גרעטע איז ניטאָ?
הינקעמאן: ניין.
פּרענצע: ווי טרויעריג דו זיצסט זיך... די לופט איז אזוי זיס אין אַזאַ וואַרימען זומער אָונט... איך גיי איצט טאַנצן, ווילסטו מיטקומען? ...
הינקעמאן: דו מענטש! אַ, אַנטשולדיק... איך בין געווען פּאַרנומען קיט מײנע געדאַנקען... איך בין געווען ערגעץ ווייט...
פּרענצע: דו, אייגען...
הינקעמאן: יא.
פּרענצע: דו, אייגען...
הינקעמאן: רייד!
פּרענצע: דו ביזט נאָך אַלץ דער שטאַרקסטער פון אַלעמען... דער שענסטער...
הינקעמאן: און? ...
פּרענצע: איך מײן נאָר אזוי...
הינקעמאן: און...
פּרענצע: ווען מען באַטראַכט גרעטע'ן... ווי קאַפּרינע זי איז געוואָרן... זי איז דאָך מײן חבּר'טע... אָבער איך זאָג דיר, איך בין דיר ניט מקנא... (נאָענט

בוי הינקעמאנ'ען) דו, אייגן... קום גאָר מיט מיר...
וועסטו דערנאָך דערציילן גרעטע'ן, אז דו האָסט געד
האַט אַ פּאַרטיי-פּאַרזאַמלונג... דו וועסט זאָגן... אַך,
מיין גאָט... דו פּאַרשטייסט דאָך וואָס איך מײן!...

הינקעמאָן: מיר וועלן... מיר וועלן ביידע
צוזאַמען פּאַרבריינגען די נאַכט... דאָס מיינסטו דאָך? ...
דער אָונט איז אזוי וואַרים. אויף די טרעפּען פּאַלם
מען איבער די צוואַוואַרימטע קעצלאַך... און אין שטאָרט
פּאַרק ווייט די לופט... אזוי זיס... אזוי...

פּרענצע: עס איז אזוי הייס, אז מען קען
אויף די ביינק אין שטאָרט פּאַרק שלאָפּן... דו, אייגען...

(פּרענצע שלונגעלט זיך ארום הינקעמאָן'ס האַלדז.)
קושט אים. הינקעמאָן שטויסט זי אָפּ. לאַכט הויך אויף).

פּרענצע: (צאָרנדיק) וואָס דו מיינסט אודאי,
אז איך לויף דיר נאָך!...

הינקעמאָן: לויף זיך אַליין נאָך, סאַמקע דו!
אין שטאָט פּאַרק לויפן ארום אַ סך מענער. קאָטערס
מיט קעץ, הינט מיט צויגן. זיי זיינען לויפּעדיקע חיות. די
לופט אזוי זיס....

פּרענצע: (צאָרנדיק) אַ צווייטן מאָל וועסטו
שוין צו מיר קומען!

(פּרענצע לויפט ארויס).

הינקעמאָן: האַד-אַ-האַ! דער טויטער הינקע-
מאָן איז נאָך אַ גאָט! אויפ'ן מאַרק שטייט אַ נאַקער
טער מאָן פון בראָנו. ווי פליגן ארום אַ מיסטן-קאַסטן
מעגן זיי אים ארומרינגלען. קומט נאָך אַרײַן, מיינע
הערן און דאַמען! איר וועט זען איבעראַשונגען! ...
און איך... איך בין אַ געזעצליכע אורזאַכע פּאַר אַ
נט פּראָצעס!...

(א פּאַר סעקונדען שטילקײט. גרעטע קומט אַרײַן).

גרעטע: אַ גוטן אָונט, אייגען.

הינקעמאָן: (ניט ארויפקוקנדיק) האָט גאָט געד-
זאַגט צו קי'ען: וואו איז דיין ברודערל הכל? האָט

ער געענטפערט: איך ווייס ניט. בין איך דען דער היטער פון מיין ברודער?

גרעטע: איך בין עס, אייגען.

הינקעמאן: ער אָבער האָט געזאָגט: וואָס האָסטו געמאָן? די שטימע פון דיין ברודער'ס בלוט שרייט צו מיר פון דער ערד.

גרעטע: איך האָב דיר געקויפט אַ פּאָר בלומען, אייגען... היינט איז דאָך דער טאָג פון אונזער חתונה...

הינקעמאן: עס זיינען פאַראַן מענטשן, וואָס טראָגן אַ מאַסקע אַזוי אַז זיי קענען איבער איינעם לאַכן און גלייך דערנאָך אים פאַרשאַפן פאַרגעניגן, און אַלץ אין איין אטעמציק... איך דאַנק דיר גרעטע, דו ביזט זייער פריינדלאַך, גרעטע. ווי בונט די ראָזען זיי נען. עס איז זייער אנגענעם צו קוקן אויף די פאַרבן... עס איז געווען שוין אונזער חתונה... אונזער הייראַטס-נאַכט... עס איז געווען שוין... זייער שוין...

גרעטע: דעמאָלט איז נאָך געווען שלום.

הינקעמאן: און דערנאָך איז געקומען דער קריג. דו האָסט געזאָגט, איך בין שטאַלץ אויף דעם, וואָס דו האָסט געדינט אין דער גוואַרדיע. און ווען איך בין אַוועק אין קריג האָסטו געוויינט. האָסטו געדוויינט פאַר פרייד, וואָס איך האָב געדינט אין דער גוואַרדיע?

גרעטע: וואָס פאַר האָפנונגען מיר האָבן דע-מאָלסט געהאַט! וואָס פאַר אַ לופטשלעסער מיר האָבן געבויט!

הינקעמאן: יא. האָפנונגען אַזוי בונט, ווי די בלומען. אָבער אין צייט פון קריג האָבן ערגעץ אין גאַרטן בלומען געבליט און מען האָט אויף דעם גאַרטן געשאָסן איז געווען אויס מיט דער שיינקייט. אַזוי איז געווען ביי בלומען ווי ביי חיות און ביי חיות, ווי ביי מענטשן. קיין אונטערשיד!... איך בין געווען אַ געזונטער יונג און האָב זיך געלעבט און האָב קיין זאָרג ניט געהאַט. און דו, דו ביזט אויף מיר שטענדיק געווען אייפערזיכטיק.

גרעטע: יא.

הינקעמאן: (הארט) אָבער היינט דארפסטו מער
ניט זיין אייפערזיכטיק... היינט קענסטו... לאַכן...

גרעטע: (הויבט אָן צו וויינען).

הינקעמאן: נו, נו! לאַך נאָר ווייטער! דו
וויינסט נאָר! שפּיל ניט קיין טעאָטער! לאַך, ווייב,
לאַך! דו האָסט זיך דאָך שוין אויסגעלערנט צו לאַכן!
דו קענסט דאָך לאַכן, ווען איינער לעגט ארויס זיין נאָר
קעמט אָנגעווייטאָקטע נשמה אין דער גאַסען-בלאָטע!
פאַרשפּאַר דינע טרערן אויף אן אנדערס מאָל! אַך יאָ...
צוערשט מוז איך זינגען! (זינגט מיט אַ געקינסטעלעך
שטימע) וויליא, א וויליא, דו וואָלד מיידל מיינס, פאַר-
וואָס לאַכסטו ניט? (אויסגעמאַטערט) איך האָב דאָך
דעם קנעפל אַ דריק געטאָן.

גרעטע: (מיט פּלאַכע הענט, אויף וועלכע די פינג-
ער ציטערן, ווי זיך באַשיצנדיק) מאַן... ווי דו קוססט מיך
אָן!... מאַן, איך האָב מורא פאַר דיר.

הינקעמאן: מורא? נאַרישקייטן! ווי קענ-
סטו פאַר מיר מורא האָבן, פאַר מיר, וואָס איז נאָר
קיין.... וואָס איז קיין...

גרעטע: (האַסטיק, אונטערשטעניק) ניין, ניין!
איך האָב טאַקי קיין מורא ניט. איך האָב דיר ליב,
און פאַרוואָס זאָל איך פאַר דיר מורא האָבן?

הינקעמאן: פרוי! דעם אמת!

גרעטע: איך וועל עס טאָן! איך וועל זאָגן
דעם גאַנצן אמת.

הינקעמאן: זינט ווען? זינט ווען? איך
ווייס אַלץ.

גרעטע: איך בין געווען שלעכט, אייגען!

הינקעמאן: דו זאָנסט ניט קיין ליגן?

גרעטע: איך בין געווען שלעכט. איך בין אַ
שוואַכע פרוי. ער האָט מיך דעם קאַפּ פאַרדרייט. איך
האָב דיר ליב געהאַט און האָב דיר דאָך ניט ליב גע-
האַט. עס איז געווען אונרעכט פון מיר. איך ווייס
ניט אויב דו וועסט מיך נאָך קענען ליבן...

הינקע מאן: ווי קען איך דען אריינריידן וועגן דעם, אז דו ביזט גענאנגען מיט פאול'ן. דו האסט דיין גוטן רעכט אויף דעם, אויב דו האסט אים ליב.

גרעטע: ניין... ניין!...

הינקע מאן: אָבער דו מוזט גיך אַוועקגיין פון דאָ-נען. גרעטע, גיך!... אָדער ניין... איך וועל גיין... איך שטעל קיין שום פּאָדערונגען ניט... די מעבל באלאנגט צו דיר... א גוטן...

גרעטע: אײנען, אה דו!... דו מײן ליבער אָרײ-מער מאן!... איך האָב דײך פאַרראַטן פאַר אַ פּאָר קלײנ-גערס... איך האָב געגן דיר געהאַנדלט ווי אַ שלעכטער מענטש!...

הינקע מאן: דו!... דו! דו, ווייב דו!... ווער האָט דײך אײן די לעצטע עמליכע וואָכן אויסגעלערנט צו זאָגן ליגן? אָדער... אפשר בין איך פריער טוב נע-ווען? אפשר האָב איך ניט געוואוסט, ווער עס וואוינט אין מײנע פיר ווענט? האָט זיך די נאַטור אײבערגע-קערט? איך האָב געגלויבט, אז איך האָב בײ זיך אַ שמעטערלינג און צום סוף האָב איך גאָר געהאַט אַ וואָ-רים! אַ וואָרים מיט אויגן, וואָס קענען אָפּמאַרן, ווי אַן אָרימע גאַסן פרוי. די גאַסן-פרויען טוען דאָס וויי-ניקסטענס דערפאַר וואָס די נויט טרייבט זיי... און דו... (ווערענדיק ווילד) דיר מיך ניט אָן! לאָז אָפּ מײנע הענט! דו האָסט זיך געמענט עקלען פון מײן צושאַ-סענעם קערפער, אָבער איצט, ווייב, איצט עקעל איך מיך פון דיר! דײנע הענט זײנען זשאַבעס, עקעלדיק און קלעפיק. דײנע ברוסטן, דײנע רונדע, פולע ברוסטן זײנען ווי צופּוילטע אײטער... דײן מויל, דײן רוי-טער, זיסער מויל איז אַ שטינקענדיקער ברונעם. דײן קערפער, דײן געזונטער, דײן בליהענדיקער קערפער... איך וויל אים מער ניט זען. אין זײן גאַנצער געזונטקײט איז ער פאַרווערימט! ווי אַ טויטע פאַרלע זעט ער אױס אין מײנע אויגן!

גרעטע: (אויף די קני) שילט מיך!... שילט מיך! שלאָג מיך! שלאָג מיך!... איך האָב עס פאַר-דינט!...

הינקעמאן: ווען דו ביזט פאר דעם באלאך
נאן געשטאנען און האסט געהערט ווי מען שטעלט דיין
מאן ארויס, פונקט ווי א ווילדע חיה... ווי דיין מאן
צורייסט קליינע אומשולדיקע חיה'לאך די העלדזער...
כדי געלט צו פארדינען... פאר דיר צו פארדינען!...
לעבעדיקע חיה'לאך צעבייסן די העלדזער... ווען דו ביזט
דארטן געשטאנען מיט דיין געליבטן... האסטו געלאכט...
הא? דו האסט געלאכט? געלאכט?...

גרעטע: דאס איז ניט אמת.. איך שווער ביי
גאט, אז דאס איז ניט אמת...

הינקעמאן: איך וויל קיין איין וואָרט מיט
דיר מער ניט ריידן. דו לייגסט ניט, ווי א מענטש!
דו לייגסט ווי א טייוועל... א גוטע נאכט!

(הינקעמאן לאָזט זיך גיין).

גרעטע: רייד, אייגען, רייד... אבי בלייב דא...
איך וויל די גאנצע שולד נעמען אויף זיך... יא, איך
האָב געלאַכט... אויפ'ן מאַרק פּלאַץ... פּאַר'ן באַלאַנאַן...
האָב איך געלאַכט... אָט אזוי: האַה-האַה-האַ!

הינקעמאן: און דערפאר מוזטו שטארבן,
ווייב. ניט דערפאר וואָס דו האָסט גענומען אַן אַנד
דערן... דאָס איז געווען דיין רעכט... ניט דערפאר,
וואָס דו האָסט מיך אָפּגענאַרט און ליגן געזאָגט... אזא
רעכט האָסטו זיך גענומען... שטאַרבן מוזטו, ווייל דו
האָסט פון מיר אָפּגעלאַכט... דאָרטן אויפ'ן מאַרק
פּלאַץ... אַ מאַמע מעג דערווערן איר קינד און קייד
נער טאָר אויף איר קיין שטיין ניט וואַרפן. ווען זי
דערווערנט אָבער איר קינד און צולאַכט זיך דערנאָך
שפּאַטיש, ווייל דאָס קינד שטעקט אַרויס דעם געשוואַך
לענעם צינגל פון האַלדז... אזאַ מאַמען דאַרפן די ווייטאַקן
ברענען ביז צום ענד פון דער וועלט!... איך אָבער
ווייל זיין מיט דיר באַרמהעריציק... איך וועל דיר ניט
לאָזן לידן ביז'ן ענד פון אַלע טעג... וואָס ליגסטו פאַר
מיר אויף די קני... אָט פאַר דעם ליג אויף די קני...
פאַר דעם, ווער עס איז דיין גאָט! צו אים בעט!...
צו אים... בעט!

(הינקעמאן שלעפט גרעטע'ן צו צו פראפ'ען. זיין אָמע-
מין האָט זיך פארוואנדעלט אין אַן אָכצען.)

הינקעמאן: (נאָך עטלאכע סעקונדען) וואָס...
וואָס גלאַצטו מיך אזוי אָן... ווי קוקן דיינע אויגן? ...
איך וואָלט קיין מענטש ניט געווען, ווען איך זאָל זאָגן,
אַז אין די דאָזיקע אויגן איז פאַרען עפעס פאַלשקייט! ...
די דאָזיקע אויגן קען איך! די אויגן האָב איך געזען
אין פאַבריק... די אויגן האָב איך געזען אין סאַזאַר-
מע... די אויגן האָב איך געזען אויפ'ן שלאַכט פּעלד...
די אויגן האָב איך געזען אין האָספּיטאַל... די אויגן
האָב איך געזען אין תּפּיסה... דאָס זיינען די זעלביקע
אויגן... די אויגן פון די געהעצטע, פון די געשלאָנגענע,
פון די געפּייניקטע און פון די געמאַטערטע באַשעפּער-
נישן... יא, גרעטעלע... איך האָב געמיינט, אַז דו
ביזט פיל רייכער פון מיר... און איצט זע איך, אַז
דו ביזט פונקט אזוי אַרים... פונקט אזוי הילפלאָז...
יא... אויב דאָס איז אזוי... אויב דאָס איז אזוי... דאָן
זיינען מיר ברודער און שוועסטער... איך בין דו און
דו ביזט איך... אָבער וואָס זאָל איצט זיין? ... וואָס
וועט איצט ווערן? ...

גרעטע: איך וועל דיך מער קיינמאָל ניט
פאַרלאָזן.

הינקעמאן: דאָס איז ניט די פראַגע, גרע-
טעניו. דאָס ליגט איצט הינטער אונז. וואָס האָבן מיר
דערמיט צו טאָן? עס איז דאָך קיין אונטערשיד ניט
צו די גייסט מיט אַן אַנדערן, צו די נאַרסט מיך אָפּ,
צו די לאַכסט איבער מיר... עס וועט דיר ניט העלפּן.
און ווען דו זאָלסט אפילו גיין אין זיידענע קליידער
און וואוינען אין אַ פאַלאַץ און קיינמאָל ניט אויפהערן
צו לאַכן — אלץ איינס... דו בלייבסט פונקט אזא אַר-
מע, עלענדע באַשעפּעניש, ווי איך... אין דעם איצ-
טיקן מאָמענט האָב איך דאָס דערזען... לאָז מיך איבער
אַליין, גרעטע...

גרעטע: איצט זאָל איך דיך לאָזן אַליין? ...
הינקעמאן: שטענדיק מוזטו מיך אַליין לאָזן.
און שטענדיק מוז איך דיך אַליין לאָזן.

גרעטע: וואָס וועט דאָ איצט פון אונז ווערן?
הינקעמאן: אמאָל, פאר זעקס יאָרן, איז
מיר געגאנגען זייער שלעכט. דער הונגער האָט מיר
געלאָזן צוזאמענלויפן דאָס וואסער אין מויל, און איך
האָב געזען, ווי אימיצער האָט געגעסן. וואָס דאָס איז
געווען פאר אַ געפיל, גרעטע, איך קען עס דיר ניט
זאָגן. האָב איך געזען אויף איינע פון די שפיל פלע-
צער אין די קווארטאלן פון די רייכע אַ צופרידענעם
אינגל לויפנדיק מיט אַ שטיק פוטער-ברויט אין מויל.
וואָס פאר אַ זשעדנעקייט מיר איז דעמאָלט באַפאלן!
דער הונגער האָט מיר שוין גאָר ניט ווי געמאָן. דער
אינגל גאָב, וואָס האָט געקייט דאָס ברויט האָט מיר
געטריבן צו משוגעת. איך בין כמעט אַ מערדער גע-
וואָרן, אבי ניט צו זען, ווי דער אינגל קייט דאָס
ברויט...

גרעטע: אייגען! וואָס מיינסטו דערמיט?
איך פאַרשטיי ניט מער.

הינקעמאן: איך בין געוואָרן לעבערליך דורך
מיין אייגענער שולד. איך האָב זיך געדאַרפט שמעלן
אַנטקעגן, ווען די מינע איז אָנגעצונדן געוואָרן, וואָס
האָט געבראַכט דעם חורבן אויף דער וועלט... איך
האָב זיך געדאַרפט שמעלן אַנטקעגן די גרויסע פאַר-
ברעכער, וועלכע רופן זיך שטאַטסמענער און גענע-
ראַלן. איך האָב עס אָבער דעמאָלט ניט געמאָן. איך
בין לעבערליך, ווי די היינטיקע צייט, אזוי טרויעריק —
ווי די היינטיקע צייט. די היינטיקע צייט האָט ניט
קיין נשמה און איך האָב ניט קיין געשלעכט. ניטאָ קיין
אונטערשייד... לאָמיר יעדער ניין אונזער וועג, דו,
אויף דינעם, איך — אויף מיינעם.

גרעטע: אייגען! וואָס הייסט דאָס אַלץ,
וואָס דו האָסט געזאָגט?

הינקעמאן: עס הייסט, אַז איך ווייס ניט,
ווי לאַנג עס וועט ביי מיר אָנהאַלטן, וואָס איך האָב
זיך איצט דערוואוסט. די לעבעדיקע נאטור פון מענשן
איז שטאַרקער, ווי זיין פאַרשטאַנד. דער פאַרשטאַנד
איז גאָר אַ מיטל זיך אַליין אָפצונאַרן.

גרעטע: און וואָס וועט ווערן פון מיר?

הינקעמאן: דו ביזט געזונט. א קראַנקער האָט אויף דער איצטיקער ערד נאָר נישט ניט וואָס צו זוכן. אזוי איז זי שוין איינגעקארדענט... ווי זי איז איצט קען זיך האַלטן נאָר דער, וואָס איז נוצליך. ענטוועדער ער איז געזונט, דאן האָט ער אויך א געזונטע נשמה. אזוי זאָגט דער קלאָרער מענטשן-פאָרשטאָנדיג. אָדער ער איז גייסטיק קראַנק און ער באַלאַנגט צו אַ דול הויז. דער רעכנונג איז ניט אין גאַנצן ריכטיק. אָבער ער איז אויך ניט פאַלש. אַ קראַנקער קען גאָרנישט ניט טאָן. ער איז געליימט אין זיין בלוט. זיין נשמה איז ווי דער טויטער פליגל פון אַ שוואַרץ, ווי אַן אָדלער, ביי וועמען מען האָט אַראָפּגעשניטן די נערווען. לעב גליקלאַך, גרעטע. איך ווינש דיר פון גאַנצן האַרצן אַ גוט לעבן.

גרעטע: וואָס ווילסטו טאָן, מאַן? ... וואָס ווילסטו טאָן? דו ווילסט מיך דאָך ניט לאָזן אַליין?

הינקעמאן: עס איז ניט וועגן מיין קראַנקייט... עס איז ניט וועגן מיין צושאַסענעם לייב... איך בין גענאָנגען דורך די גאַסן... האָב איך ניט געזען קיין מענטשן, נאָר פאַרצופס, נאָר פאַרקרימטע פאַרצופס... איך בין געקומען אַהיים, האָב איך ווידער געזען נאָר פאַרצופס... און נויט... זינלאָזע אונגענדליכע נויט... און בלינדע באַשעפענישן... איך האָב ניט מער דעם כת. איך האָב ניט מער די קראַפט צו קעמפן... איך האָב ניט מער די קראַפט צום חלום... און ווער עס האָט ניט קיין כת צו חלום/ען, האָט ניט קיין כת צום לעבן... דער שאָס איז געווען ווי אַ פרוכט פון עץ הרעת... אַלץ וואָס איך זע ווערט וויסן... אַלץ וואָס איך ווייס ווערט ליידן... איך וויל ניט מער.

גרעטע: דו ווילסט זיך עפעס אָנטאָן! אייגען... אייגען... איך האָב גאָרניט געלאַכט! ... דו... איך בלייב ביי דיר... שטענדיק! שטענדיק! אַלץ וועט ווידער גוט ווערן מיר צוויי. קיינער וועט ניט פרעגן. איך ביי דיר. דו ביי מיר...

הינקעמאן: דו האָסט ניט געלאַכט... קוק מיך אָן, גרעטע... ניין! דו האָסט ניט געלאַכט... איך גלויב דיר, גרעטע... אה, דו... (קושט איר צערט ליד) אַלץ וועט ווידער נוט ווערן... איך ביי דיר... דו ביי מיר...

גרעטע: (זיך אָן אים לאַסטשענדיק):
זומער וועט זיין און שטילקייט אין וואַלד...
שמערן... און מיר — אַ האַנט אין אַ האַנט...
הינקעמאן: (זיך פֿון איר באַפֿרייענדיק)
הערבסט וועט זיין און בלעמער פֿארוועלקט...
שמערן און האַט!... און פֿויסט קעגן פֿויסט...
גרעטע: (אויפֿשרייענד) אייגען!
הינקעמאן: (מיד) איך ווייס צופֿיל.

גרעטע: (וויינענדיק ווי אַ הילפֿלאַז קינד) לֶאָז מיך ניט אַליין... איך בלאַנדזשע אין דער פֿינסטער... איך וועל זיך וויי טאָן... איך וועל פֿאַלן... אַלץ איז מיר ווינד... אַי ווי עס טוט וויי!... ווי עס טוט וויי!... אה!... אה!... איך האָב אַזוי מורא פֿאַר'ן לעבן! גיב נאָר אַ טראַכט... אַליין! אַליין אין לעבן... אין אַ וואַלד פֿון ווילדע חיות... אַליין! קיינער איז ניט נוט... יעדער נאָגט אין דיין האַרץ... ניט איבערלאָזן מיך אַליין!... ניט לאָזן אַליין!... נאָט האָט באַשטימט מין שיקזאַל... איך באַלאַנג צו דיר...

הינקעמאן: וואָס איז קעגן דער נאַטור, קען ניט זיין באַשטימט פֿון נאָט... פֿרואוו נאָר, גרעטע, פֿרואוו נאָר... קעמף... דו ביזט געזונט... פֿאַנג אָן אַ ניי לעבן... קעמף פֿאַר אַ נייער וועלט... פֿאַר אונזער וועלט...

גרעטע: (מיט צוקענדע פֿלויצעס) ווען איך וואַלט אפֿילו אַליין געוואַלט... איך וואַלט עס דאָך ניט געקענט... איך האָב ניט דעם מוט... איך בין ווי צובראָכן... (פֿאַרצווייפֿלט) מוין נאָט! איך געפֿין זיך מער ניט קיין אָרט! מיר זיינען אין אַ נעץ, אייגען, אין אַ נעץ... אַ שפּין זיצט דאָ און לאָזט אונז ניט אָפֿ... זי האָט אונז איינגעשפּינט... איך קען

דאך קוים באוועגן מיט מיין קאפ... איך פארשטיי ניט מער דאס לעבן... אה, לייז מיך אויס פון מיינע לידן, נאָט, דו ליבער! ... דו גאָט אין הימל! ... (גרעסע גייט ארויס מיט שווערע מריט).

הינקעמאָן: (אליין) וואו איז דער אָנפאַנג און וואו איז דער ענד? ווער קען דאָס וויסן ביי אַ שטיק שפינוועבס.

הינקעמאָן כאַפּט פּריאַפּ'ן און וואַרפט אים אַריין אין אויווען).

הינקעמאָן: דו ליגנערישער נאָט! דו עלענד-דער געץ! (נאָך אַ פּאַיזע). ווען די זאַכן זיינען אזוי, ווער האָט אַ רעכט צו משפּט'ן דעם צווייטן? יעדער איז פאַרדאַמט זיך אליין צו משפּט'ן...

דערלעזונג! דערלעזונג! אויף אלע גאַסן פון דער וועלט שרייען זיי דערלעזונג! דער פּראָנצויז, וואָס האָט מיך פאַר אַ קריפּל געמאַכט. דער נעגער, וואָס האָט מיך מיט זיין קויל פאַראומגליקט, שרייט נאָך דערלעזונג...

אויב ער לעבט נאָך אין אַלגעמיין? און ווי לעבט ער? ... איז ער בלינד, פעלט אים אַן אָרעם? אַ פּוס? ער האָט מיר ווי געטאָן און אַן אַנדערער האָט אים ווי געטאָן... ווער אָבער האָט אונז אַלעמען ווי געטאָן? ...

און עס זיינען נאָך פאַראַן מענטשן, וואָס זען דאָס ניט, און עס זיינען פאַראַן מענטשן, וואָס האָבן דאָס פאַרנעסן. אין קריג האָבן זיי געליטן, און האָבן זייערע טרייבער געהאַט און האָבן זיי דאָך געפּאָלגט און האָבן געמאַרדעט! ... אַלץ פאַרגעסן... זיי וועלן ווידער ליידן און וועלן ווידער זייערע אונטערטרייבער האַסן און וועלן ווידער... געהאָרכן און וועלן ווידער מאָרדן... אזוי זיינען שוין די מענטשן... זיי וואָלטן געקאָנט אַנדערש זיין, ווען זיי וואָלטן געוואָלט. אָבער זיי ווילן ניט... זיי פאַרשטייען נט דעם גייסט... זיי לאַכן אים אויס... זיי שענדן דאָס לעבן. זיי קרייציקן אים... שטענדיק און אַלעמאָל, שטענדיק און אַלעמאָל...

ווי דום און זינלאָז דאָס איז! מאַכן זיך אַריים און וואָלטן געקאָנט זיין רייך, און וואָלטן ניט געדאַרפט

קיין הימלישע אויסלייזונג... די פארבלענדעטע! אזוי ווי זיי וואָלטן עם געמוזט טאָן אין ווילדן שטורם זיינט פון די טויזענטער יאָרן! אזוי ווי זיי וואָלטן אנדערש ניט געקאָנט. ניט געטאָרט... פונקט ווי שיפן, וואָס די קעסעל נרוב ציט צו צו זיך און רייסט און צווינגט איינע די אנדערע צו צושמעטערן...

(אין דרויסן א טומל. ס'הערן זיך שטימען. די מיר ווערט אויפגעריסן. א מאַסע מענטשן רייסן זיך אריין און פאָראויס פון אַלעמען מאַקס קנאַשש).

מאַקס קנאַטש: אויפ'ן הויף... אויפ'ן הויף... אויפ'ן הויף... אויפ'ן געוואָרפן... קוק ניט אריין... קוק זי ניט אָן... עם איז... שרעקלאך... שוידערלאך...

(מענטשן טראָגן אריין דעם קערפער פון גרעסע הינד-קעמאָן איינגעוויקלט אין אַ דעקע).

הינקעמאָן: (מיט אן אויסגעגלאַצטן בליק און מעכאַנישע באַוועגונגען) לאָזט מיך אַליין, לאָזט מיך אַליין... לאָזט מיך מיין ווייב... (זיך בעד טענדיק) איך בעט אייך, לאָזט מיך אַליין... אַליין... אַליין מיט איר...

(אַלע פאַרלאָזן דעם צימער. הינקעמאָן גייט צו צום שופלאַד פון טיש, נעמט ארויס אַ פעקל דיקע פאָדים. הויבט אַן רואיק צו פלעכטן פון די פאָדים אַ שמריק).

הינקעמאָן: זי איז געווען געזונט און האָט דעם נעץ צוריסן. און איך שטיי נאָך דאָ... איך שטיי דאָ גרויס און לעכערליך... שטענדיק וועלן מענטשן אין זייער צייט שטיין אזוי, ווי איך... פאָרוואָס אָבער האָט עם געטראָפן מיך... דוקא מיך... אָן איבערקלייבן טרעפט עם... עם טרעפט דעם און עם טרעפט אַ צווייטן... עם טרעפט ניט דעם און עם טרעפט ניט אַ צווייטן... וואָס ווייסן מיר? פון וואַנען... וואוהין? יעדער טאָג קען בריינגען דעם גן עדן... יעדע נאַכט קען בריינגען דעם סכּול...

(בינע שליסט זיך לאַנגזאַם).

ע נ ד ע.